ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱԳԱՐԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲԼԻ
Ամսական ՄԷԿ րուբլի

Ամերիկա տարեկան	6 դօլլար
Եւրոպա »	30 ֆրանկ
Պարսկաստան »	10 րուբլի
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել	40 կոպ.

ԱՅՐԻ ՎԱՐԴԻԹԵՐ ՊԱՍՏՈՒՐՄԱՃԵԱՆԸ խորին շնորհակալութիւն է յայտնում Օլթիի ծխական դպրոցի հոգաբարձութեանը, որ հանգուցեալ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՍՏՈՒՐՄԱՃԵԱՆԻ

մահվան տարեթւով հոգեհանգիստ կատարել տուեց Օլթիի հայոց եկեղեցում պատարագից յետոյ։

ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ ԲԱՑՎԱԾ Է

Թիֆլիսի Թիւրքաց հիւպատոսարանը Պետերբուրգի Թիւրքաց դեսպանատնից հեռագրով ստացել է մի հրահանգ, որով յայտնվում է, թէ բարձրագոյն իրադէի համաձայն բոլոր քաղաքական յանցաւորներին ներումն է շնորհվել, և եթէ այդպիսիներից հայրենիք վերադառնալ ցանկացողներ լինեն՝ տալ նրանց անցագիր։

Այդ հրահանգը ցոյց է տալիս, որ ճանապարհը բացված է դէպի Թիւրքիա և նրա հպատակները կարող են վերադառնալ իրանց հայրենիքը։

Ծանր, տասնեակ տարիներ մաշող խնդիրը, որ դրված էր Թիւրքահայ պանդուխտների առաջ, լուծվում է։

Յոյս ունենանք, որ նա այլ ևս խոչընդոտների չի հանդիպի։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՒ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մենք ընդգծեցինք խնդրի կարևորութիւնը և ցոյց տուինք, որ Թիւրքիա վերադառնալու գործը պահանջում է յատուկ հոգատարութիւն։

Այստեղ էական դեր ունեն կատարելու իրանք Թիւրքահայ պանդուխտները, որոնք գտնվում են մեր երկրում։ Նրանց բանիմաց և գիտակից ներկայացուցիչները պէտք է կազմեն մի մասնաժողով, որը և յատկապէս զբաղվի այդ հոգատարութեամբ։

Մասնաժողովը, ունենալով մի որոշ դէմք և կազմակերպութիւն, կարող կը լինի կենտրոնացնել իր ձեռքին այն բոլոր տեղեկութիւնները, որոնք հարկաւոր են հայրենիք վերադարձողների համար, իբրև նախնական ցուցումներ։ Նոյն մասնաժողովը կարող է հոգալ, որ նիւթական աջակցութիւն ցոյց տրվի պանդուխտներին՝ թէ ճանապարհածախսի ծանրութիւնը թեթևացնելու և թէ ամբողջ ճանապարհորդութեան ժամանակ որոշ յարմարութիւններ ստեղծելու նպատակով։

Յատուկ գործակալներ կարող են ամենակարճ միջոցում տեղեկութիւններ ձեռք բերել երկրի և ուղեգնացութեան դրութեան մասին և պարզել՝ թէ երբ յարմար է կարաւանները ճանապարհ գցել դէպի հայրենի գիւղերը և ինչ իշխաններ աչքի առաջ ունենալ մինչև տներ հասնելը։

Հայրենիք վերադառնալը ծախքեր է պահանջում։ Պանդուխտների մէջ կան հարստացած, նիւթապէս ապահով մարդիկ, որոնց համար ամենևին դժուար չէ հոգալ պահանջվող ծախքերը։ Բայց աւելի շատ են այնպիսիները, որոնք կամ պէտք է մեծ խնայողութիւններով և զրկանքներով կատարեն իրանց ճանապարհորդութիւնները և կամ պէտք է այդ անեն՝ ստանալով որոշ նպաստ ուրիշներից։

Շատ մեծ է այն մարդկանց թիւը, որոնք ուզում են հայրենիք գնալ. բայց նախ քան այդ ցանկացողները կը շարժվեն տեղից, անհրաժեշտ է, որ նրանք լաւ գիտակ լինեն այն բանին, թէ ինչ է սպասում նրանց ճանապարհին, թէ ինչ դժուարութիւններ ու խոչընդոտներ կան, որոնք պէտք է վերացնել, որպէսզի կարաւանները ստիպված չը լինեն զուր տեղը նեղութիւնների և զրկանքների ենթարկվել մինչև տուն հասնելը։

Մենք յոյս ունենք, որ մասնաժողովի կազմութիւնը աջակցութիւն կը գտնէ նաև Թիւրքական կառավարութեան ներկայացուցչի կողմից, որը նոյնպէս պէտք է ցանկանայ, որ մեծ թւով և կարաւաններով կատարվող ճանապարհորդութիւնները կազմակերպված լինեն նպատակայարմար և խելացի կերպով։

Այժմ մնում է Թիւրքահայ գիտակիցներին կազմակերպել մասնաժողով և գործի դիմել։

Ա. Քալանթար

ԹԻՒՐՔԻԱՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇԵՄՔԻՆ

„Бирж. Вѣд." թերթին Բեռլինից հեռագրում են.

Կ. Պոլսից ստացված տեղեկութիւնների մեծ մասը, որ հրատարակվում են Բեռլինի թերթերում, ռուսոֆոբութեամբ է գունաւորված։ «Kölniche Zeitung»-ի թղթակիցը պնդում է, որ ժողովրդային ցոյցերը Կ. Պոլսում հակառուսական բնաւորութիւն են ստանում։ Ամենավերջին տեղեկութիւնների համաձայն, որոնք ստացվել են յուլիսի 17-ին, հայոց պատրիարքը փախել է Ռուսաստան, իսկ յունաց պատրիարքի դէմ յուլիսի 16-ին թշնամական ցոյց է կատարվել, իբրև Ռուսաստանի հետ լաւ յարաբերութիւններ պահպանողի և իբրև սահմանադրական րէժիմին հակառակ մարդու դէմ։ Այս լուրը, սակայն, կարօտ է հաստատութեան։ Մեծ զարմանք է պատճառում իր երկդիմութեամբ այն լուրը, թէ նախկին մեծ վէզիր Ֆէրիդ-փաշան նշանակվել է ներքին գործերի մինիստր։ Բեռլինի լրագիրների նոյն տեղեկութիւնների համաձայն, երիտասարդ-թիւրքերը պահանջել են Սալոնիկից հեռանալու ոչ միայն Ռուսաստանի ու Աւստրիայի քաղաքացիական ագէնտներին, այլ և յայտնել են եւրոպական ժանդարմիական օֆիցէրներին, որ նրանց ներկայութիւնը Մակեդոնիայում ոչ ոքի պէտք չէ և զրգռում է ժողովրդին։

(«Ран. Ут.»)

Կ. Պոլսից «Рѣчь»-ին հեռագրում են.

Յուլիսի 16-ին ամբողջ կայսրութեան քաղաքականութեան համար մի շատ կարևոր իրադէ հրատարակվեց, որի համաձայն Թիւրքիայի բոլոր միջազգային յարաբերութիւնները Եըլդըզ-Քէօշկից անցնում են Բ. Դրան ձեռքը։ Բ. Դուռը, այդպիսով, այսուհետև ոչ թէ ըստ երևոյթին ու ֆիկտիվ կերպով գոյութիւն կունենայ, այլ իրապէս կը ղեկավարէ պետական գործերը։ Կ. Պոլսի մուզէի կառավարիչ Համդին, որը եւրոպական կրթութիւն ունի և շատ յարգված է եւրոպական շրջաններում, մտադիր է հանգանակութիւն բանալ պարլամենտի շէնք կառուցանելու համար։ Ադմինիստրացիան անմաքուր տարրերից մաքրումը շարունակվում է։ Երկրագործութեան նախկին մինիստր Սէլիմ-Մելհամէն, ասում են, իտալական նաւով փախել է։ Երիտասարդ-թիւրքերը նաև պահանջում են Բաղիբ և Մեհմէդ-Չերկէզ պալատականների պաշտօնանկութիւնը, ինչպէս և ծովային մինիստրի ու ոստիկանութեան նոր մինիստրի հրաժարականները։ Իզզէթի մօտ գտնվել են արտասահմանեան բանկերի դօկումենտներ՝ մօտ մէկ և կէս միլիօն լիրայի, այսինքն՝ մօտ 12 միլիօն րուբլու։

Սօֆիայից ստացված լուրերին նայելով, Նևրոկօպում—Մակեդոնիայում—ամբողջ բնակչութիւնը, առանց ազգութեան խտրութեան, պարլամենտի համար ընում է բուլղարական չետաների հռչակաւոր ղեկավար Սանդանսկու թեկնածութիւնը։ Սէլիմ-Մելհամէի իր ընտանիքով փախչելու լուրը հաստատվում է։ Սէլիմը իր կնոջ, երկու որդու, աղջկայ և իտալական դեսպանի հետ դեսպանատան շոգենաւակի վրայից անցել է իտալական նաւը։ Դեսպանի հրամանով նաւը իսկոյն ճանապարհ է ընկել։

Բեռլինի «Voss. Zeit.»-ը, «Рѣчь»-ի ասելով, գրում է.

Նոր և Թիւրքիայի համար շատ բան ասող յեղաշրջումը այն է, որ դեռ մինչև պարլամենտի գումարվելը մաքրվում է վատ տարրերից ադմինիստրացիան, մի բան, որ ուրիշ երկիրներում տեղի չէ ունեցել և նախկին ադմինիստրացիան պարլամենտի գումարումից յետոյ էլ շարունակում է իշխել այնպէս, ինչպէս որ իշխում էր մի թիւրքական փաշա։

Կ. Պոլիս, 22 յուլիսի

Կ. Պոլսի ցոյցերի օրինական բնաւորութիւնը, որ արտայայտվում է աղաղակներով ի պատիւ սուլթանի, դիտաւորեալ բնաւորութիւն ունի։ Դրանով ուզում են ապացուցանել, որ ժողովուրդը զատում է նրա անձնաւորութիւնը նրան շրջապատող պալատականներից։ Սուլթանը, ըստ երևոյթին, նոյն քաղաքականութեանն է հետևում, զոհելով ըստ առաջին պահանջի իր ամենամօտ անձանց, որոնք անհաճոյ են երիտասարդ թիւրքերին։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պոլիս, 22 յուլիսի

«Սաբահ» լրագրում հրատարակված է թիւրքական նաւատորմի բոլոր օֆիցէրների և կօմանդաների անունից նաւերի հրամանատարների հեռագիրը, որով պահանջում են պաշտօնանկ անել ծովային մինիստր Ռամի-փաշային և նրա տեղ նշանակել մի ուրիշին։ («Հ. Գ.»)

Կ. Պոլիս, 22 յուլիսի

Ծովային մինիստր Ռամի-փաշան հրաժարական տուեց։ Հաստատված է կանոնադրութիւն ընտրութիւնների մասին, որ մշակել է առաջին դէպարտամէնտը։ («Հ. Գ.»)

(Սեփ. թղթ.)

Բաթում, 18 յուլիսի

Այստեղ բնակվող թիւրքահպատակները, ի ցոյց իրանց ուրախակցութեան, հաւաքվեցին տեղիս օսմանեան հիւպատոսարան և ճառեր արտասանեցին, բացատրելով հանդէսի շարժառիթ նշանակութիւնը։

Ճառախօսների թւում ուշադրութեան արժանի էր Ֆէրդինանդ Թախթաճեանը։ Նա համառօտ ու թռուցիկ կերպով բնորոշեց օսմ. սահմանադրութեան միտքը և նրա բարերար նշանակութիւնը։ Ճառախօսը, ի վերջոյ, շեշտեց թիւրքահայերի դրութիւնը և հարց տուեց, թէ արդեօք հայ ժողովուրդն էլ, որ հայրենիքի խորթ զաւակն է դարձել, պիտի վայելէ իր հաւասար բաժինը այս շնորհեալ իրաւունքներից։ Այս շեշտակի հարցին անմիջապէս պատասխանեց հանդէսին նախագահող հիւպատոսը, թէ բնականաբար հայն էլ պիտի վայելէ։

Հանդէսը վերջացաւ հիւպատոսի ճառով, որով նա էլ ուրախակցութիւն յայտնեց երկրի դրութիւնը ի լաւը յեղաշրջող ակտի նկատմամբ և խոստացաւ անմիջապէս յայտնել սուլթանին ժողովրդի ուրախութիւնը և մաղթանքները։

Արամ

Լօնդօնից «Бирж. Вѣд.» թերթին հեռագրում են. «Սալոնիկից ստացված լուրերին նայելով, երիտասարդ-թիւրքերի շարժման ղեկավարները պահանջել են Ռուսաստանի և Աւստրիայի քաղաքացիական ագէնտներին, որ անմիջապէս թողնեն Մակեդոնիան։ Այստեղի բալկանեան կօմիտէի անդամների վրա այդ լուրը թողնում է մի ինչ-որ հնարովի լուրի տպաւորութիւն, որ հնարված է մեծ պետութիւնների դիպլօմատների աչքում անվստահութիւն ներշնչելու նպատակով դէպի մակեդոնական շարժումը, որը մինչև օրս դեռ ոչ մի ծայրայեղութեամբ չէ արտայայտվել։ Այդ լուրը դիպլօմատիական շրջանների վրա շատ ճնշող տպաւորութիւն է թողնում։ Այստեղ հաւատացած են, որ, եթէ լուրը ճշտվի պաշտօնապէս, հարկ կը լինի Թիւրքիայի ներքին գործերին միջամտել, մի բան, որից պետութիւնները, մանաւանդ Ռուսաստանն ու Անգլիան, ներկայումս զգոյշ խուսափում են»։

Վիէննայից «Бирж. Вѣд.» թերթին հեռագրում են. «Neue Freie Presse»-ի թղթակիցը Սալոնիկից հեռագրում է, որ Ռուսաստանի և Աւստրիայի քաղաքացիական գործակալները երիտասարդ թիւրքերի կուսակցութեան կօմիտէից առաջարկութիւն են ստացել թողնել Մակեդոնիան կարճ ժամանակի ընթացքում։ Քաղաքացիական ագէնտները, չը պատասխանելով այդ գրաւոր առաջարկութեանը, դիմել են իրանց կառավարութիւններին. հրահանգ խնդրելով։ Մամուլի միւս օրգանները չեն հաստատում այդ լուրը, բայց հաւատ են ընծայում նրան և ենթադրում են, որ բարդութիւնները Թիւրքիայում անխուսափելի են»։

Ինչպէս «Бирж. Вѣд.» թերթը կատարելապէս վստահելի աղբիւրից իմացել է, ռուսաց առաջարկութիւնները Մակեդոնիայի վերաբերեալ դեռ ևս չեն հաղորդված եւրոպական և ոչ մի կաբինետի, հակառակ ռուսական և օտար մի քանի թերթերի հաւաստիացումների։ Նոյնպէս և անգլիական ծրագրի հետ է յապաղում եղել ներկայումս, որը մինչև այժմ դեռ չէ քննվել մեծ պետութիւնների դեսպանների կողմից Պօլսում և չէ հաղորդվել Բ. Դրանը։ Այդ յապաղումը բացատրվում է ամենից առաջ նրանով, որ Մերձաւոր Արևելքում նոր քաղաքական կօնիւնկտուրա է առաջացել, որը սաստիկ բարդացրել է առանց այն էլ խիստ խճճված իրերի դրութիւնը Թիւրքիայում։ Սակայն լրագիրները հաւատացնում են, որ Պետերբուրգի դիպլօմատիական շրջաններում այն համոզումն է թագաւորում, թէ Ռուսաստանի և Անգլիայի ջանքերով մշակված ռեֆօրմները պէտք է մտցվեն Մակեդոնիայի կեանքի մէջ բոլորովին անկախ այն բանից, թէ գոյութիւն կունենայ արդեօք Թիւրքիայում ներկայացուցչական կառավարութիւն թէ ոչ։ («Р. Ут.»)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԹԻՒՐՔԵՐԻ ՇԱՐԺՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԸ

«Berliner Tageblatt» թերթի Պարիզի թղթակիցը երիտասարդ-թիւրքերի շարժման կենտրոնը համարում է Պարիզը, ուր երիտասարդ-թիւրքերի կուսակցութեան նիստերը տեղի են ունենում Բօնապարտ փողոցում։

Այդտեղից արդէն թելերը տարածվում են Մակեդոնիայի բոլոր ամենակարևոր քաղաքները, գլխաւորաբար Սալոնիկ և Մօնաստիր։ Ամբողջ յեղափոխական շարժումը երեք գլխաւոր խմբակցութիւնների է բաժանված. «Comité ottoman d'union et de progrès», «Féderation arménienne révolutionnaire» և «Ligue ottomane d'initiative privée de décentralisation et constitution». Շարժումի ղեկավարութիւնը առաջին խմբին է պատկանում։ Երիտասարդ-թիւրքերը Պարիզում իրանց օրգանը ունեն, «Mechveret» անունով, որը 13 տարի է ինչ հրատարակվում է։ Միւս օրգանը «Chouraï ummet» թերթն է, որը տպագրվում է փաթեթի թղթի վրա և ծառայում է գաղտնի պրօպագանդային Թիւրքիայում։ Շարժումի ղեկավարը Ահմեդ-Րիզան է համարվում։ («С.»)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ-ԹԻՒՐՔԵՐԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Սեփ. թղթ.)

Պարիզ, 27 յուլիսի (ն. տ.)

Պարիզում աւելի լաւ գիտեն, թէ ինչ է կատարվում Պօլսում կամ Աբդիւլ-Համիդի պալատում, քան Թիֆլիսում։

Այստեղ որպէս երիտասարդ-թիւրքերի ներկայացուցիչներ ծանօթ են Ահմէդ Րիզա բէյը, Սէլիմ-բէյ Գիւրջին և ուրիշները։

Պարիզի լրագիրները, աշխատելով դրութիւնը լուսաբանել, հարցեր են տալիս որոշ անձանց և պատասխանը տպում։

Անրի Րօշֆորը—մի ֆրանսիացի՝ որ 1870 թւականին եղել է ազգային պաշտպանութեան կառավարութեան անդամ, երբ Պարիզը պաշարված էր գերմանացիներով, ճարպիկ մի նացիօնալիստ—մեզ տեղեկացնում է, որ Ահմէդ Րիզան, որ «երիտասարդ-թիւրքերի կուսակցութեան պարագլուխներից մէկն է, չի թոյլ տալ իրան խաբվել սուլթանի խոստումներից սահմանադրութիւն շնորհելու վերաբերմամբ։

Քաջ գիտենալով, որ պօլիտիկան աջողութիւն կարող է ունենալ, երբ կայ մի ույժ, Րօշֆորը ապացուցանում է, որ ինչպէս և ֆրանսիական թագաւորներ Charles X կամ Լուի Ֆիլիպպ միմիայն բռնի ույժի առաջ խոնարհվեցին, այնպէս և Աբդիւլ-Համիդ, ճիշտ է՝ մի քիչ ուշ, շնորհեց սահմանադրութիւն։

Արևելեան առածն ասում է, որ «եթէ մի մարդ խաբեց մէկ անգամ, դա նրա մեղն է, բայց եթէ նա խաբեց ինձ երկրորդ անգամ, դա արդէն իմ մեղն է»։ Արդ՝ Րօշֆորը Թիւրք ժողովրդին խորհուրդ է տալիս 76 թւին խաբվելուց յետոյ այս անգամ չը խաբվել։

Իբրև ապացոյց, որ երիտասարդ-թիւրքերը չեն խաբվում, «Patrie» և այլ լրագիրները պատմում են թիւրք զօրքի ոտքի կանգնելը Մակեդոնիայում։

Երիտասարդ-թիւրքերի պարագլուխները, իբր գրաւական և ապահովութիւն, բացի Աբդիւլ-Համիդի խոստմունքները և նրա անորոշ յայտնութիւնները մեծ պետութիւններին, ուզում են, որ եւրոպական պետութիւնները ևս այս կամ այն կերպով հաստատեն սահմանադրութիւնը։

Աբդիւլ-Համիդը միշտ կարող է փոխել գինուորական գեներալներին, որոնք մասն ունեն յեղափոխութեան մէջ, իր մարդկանցով. բացի դրանից լաւ յայտնի չէ, թէ արդեօք սուլթանը հաստատում է միդհատեան սահմանադրութիւնը, թէ նոր մեծ վեզիր Սաիդ փաշան ստեղծել է այլ սահմանադրութիւն։

Այստեղ առաջ կը բերենք մի շարք կարծիքներ, որոնք լոյս են տեսել տեղական լրագիրներում և պատկանում են Սէլիմ բէյ Գիւրջին և մի այլ երիտասարդ-թիւրք յեղափոխականի, որի անունը չէ յայտնվում, բայց որը գտնվում է Լօնդօնում։

Ահա Սէլիմ բէյի կարծիքը.

«Առաջադիմական շարժումը կը մաքրի Թիւրքիան։ Մենք Թիւրքիան ուզում ենք բարեփոխել, որովհետև պահպանողական բնազդումը և մեր հայրենիքը փրկելու ցանկութիւնն այդպէս են թելադրում մեզ։

«Կառավարչական այն սիստեմը, որ իսպառ ջնջվում է Թիւրքիայում, Եւրոպայում գտնված երիտասարդ-թիւրքերին վաղուց արդէն ստիպում էր հեռու լինել օսմանեան կայսրութեան գործերից, չը նայած որ այդ կրթված թիւրքերը օժտված են մեծ գիտութեամբ և ընդունակութիւններով և կարողացել են մօտիկից գիտել քաղաքակիրթ Եւրոպայի կառավարչական սիստեմը։

«Ես մնացել եմ զարմացած և չեմ կարող չը յիշել թիւրքական պետական մեծ մարդուն—Սաֆաթ-փաշային *), նախկին ար-

*) Չը գիտեմ ինչով է յայտնի այդ պետական մարդը։ Յ. Ա.

տաքին գործերի մինիստրը Թիւրքիայում— որ երկար ապրեց Պարիզում, որտեղ և մեռաւ։ Ես նրան շատ մօտ էի։ Յիշում եմ նրա խօսքերը. «Սուլթանը ինձ առաջարկում է գնալ Թիւրքիա։ Որքան ցաւում եմ, որ չեմ կարող մատուցանել ծառայութիւններս Թիւրքիային, սահմանադրական և ազատ Թիւրքիային»։

«Եւրոպան, բարեփոխութիւններ մտցնելու և քրիստոնեայ ազգերին պաշտպանելու պատրուակով, ուզում է խնկապէս ամենից առաջ վերցնել Մակեդոնիան, իսկ յետոյ բոլորը։ Դա մեզ շատ տխրեցրեց և ապստամբեցրեց։ Մենք պահանջում ենք Եւրոպայից միմիայն մի բան. Թող Եւրոպան խոչընդոտներ չը ստեղծի Արևելքի քաղաքակրթութեան և ազատութեան գործում, որի արշալոյսը բացվել է։ Քրիստոնեայ ազգերը աւելի չեն չարչարվի Թիւրքիայում, քան հրէաները կամ մահմեդականները։ Մեր թիւրք երկրում հաւատի համբերողութիւնը այնքան մեծ է, որ բոլորին զարմանք է պատճառում...

«Մենք ցանկանում ենք մի Թիւրքիա լայն մեզ համար, նոր Թիւրքիա, Թիւրքիա անկախ, հիւրասէր և բարեացակամ դէպի օտարը։ Մենք ուզում ենք ունենալ հայրենիք, ուզում ենք վերածնել մեր հայրենիքը և պաշտպանել նրան այն յարձակումներից, որոնք անվում են Թիւրքիայի դէմ ամեն կողմից, և պաշտպանել նոյնպէս Թիւրքիան այն խաւական քաղաքականութիւնից, որին հետևում են մեր դրացի պետութիւնները»։

Մի այլ երիտասարդ թիւրք յեղափոխական, որ գտնվում է Լոնդոնում, ահա թէ ինչ է ասում երիտասարդ-թիւրքերի կուսակցութեան նպատակների մասին։

«Մենք չենք սպանի Աբդիւլ-Համիդին, բայց գահընկէց կանենք և կը թողնենք, որ իր զիջած հարստութեամբ ապրի Կ. Պոլսում, իբրև մի արտօնեալ քաղաքացի... Ամբողջ զօրքը մեզ հետ է, բացի Թիկնապահ զօրքից, որից 70 ից աւելի հոգի՝ բարձր աստիճան են ստացել Համիդից։ Մեզ հակառակ են չէյխ-իւլ-իսլամը (հաւատի պետը) և ուլէմաները (Թիւրք վարդապետները), որովհետև նրանք հաւատացած են, որ պետութեան ղեկը նուաճելուց յետոյ՝ մենք նրանց կը զրկենք իրանց ոյժից։ Գերմանիան մեր առաջադիմութեան դէմ է, այլ դեսպանները չեն խառնվում, որովհետև դա Թիւրքերի գործն է։ Մենք կաշխատենք վաղ թէ ուշ պետական ղեկը վերցնել։ Այս դէպքում Սերբիան, Բուլղարիան, Մոնտենեգրօն, Ռումանիան մեզ կօգնեն նիւթապէս և բարոյապէս։ Ռումինիան Գերմանիայի հետ մեզ դէմ է, բայց մենք կաշխատենք լինել մեղմ և խուսափել բռնի գործողութիւններից, որպէսզի չը ստիպենք Եւրոպային խանգարել մեր գործը»։

Տ. Ա.

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԴԻՊԼՈՄԱՏԻԱՆ

Թիւրքական սահմանադրութիւնը եւրոպական քաղաքական կենտրոններից շատերում շատ սկեպտիկ կերպով է ընդունվել։

Եւրոպական դիպլոմատները, հաւատարիմ մնալով իրանց կոչմանը, չը նկատեցին երիտասարդ-Թիւրքերի պատրաստած շարժումը։ Դեսպանների ու իրանց խորհրդականների, քարտուղարների և դրագոմանների սովորական կեանքը Պոլսում, ինչպէս բոլորին յայտնի է, շատ ուրախ է անցնում։ Հետևապէս միթէ նրանք կարող էին ժամանակ ունենալ հետաքրքրվելու և ուշադրութեամբ հետևելու, թէ ինչ է կատարվում իրանց շուրջը։ «Раннее Утро» թերթի Կ. Պոլսի թղթակիցը իր նամակներում բաւականին ճշգրիտ կերպով պատկերացրեց դիպլոմատիական սալոնների կեանքը, ուր դեռ վերջերս էլ, իր սրախօսութեամբ ու հանաքներով դիպլոմատների հետ մրցելով, փայլում էր պաշտօնանկ եղած վէզիր Ֆերիդ փաշան, որը դիպլոմատ-դեսպաններից ոչ պակաս կատարելապէս վստահ էր իր բարձր դիրքի անխախտութեանը և որի միակ հոգսը այն էր միայն, որ պետութիւնների այս կամ այն ներկայացուցիչին չը վշտացնէ։ Ամեն բանի մէջ սրամիտ դիպլոմատներին անսպասելի և յանկարծակի կատարված շարժումը միանգամայն ապշեցրեց։ Ուրիշ ինչպէս անել եւրոպացիների մշակած ռեֆորմների ծրագրի հետ։ Որչափ խօսքեր, գրագրութիւններ, խորհրդածութիւններ և մինչև իսկ փոխադարձ այցելութիւններ են շռայլված դրա համար։ Հարկ է հիմա պահել ու մի կողմ դնել ոչ թէ ռուսական «չափաւոր-համեստ» ծրագիրը, այլ և անգլիական արմատական ծրագիրը, որ սըր Գրէյն էր մշակել։ Սահմանադրական Թիւրքիան օտարների մշակած ռեֆորմների կարիք չունի. նա այժմ ինքն է պատրաստվում իր ներքին կարգերը փոխել, ինչպէս որ ինքն է հասկանում։ Բոլորի համար անսպասելի յայտնվող Թիւրքերի նացիոնալիզմը խօսեց արդէն արժանաւորութեամբ և իշխանաւորի տոնով։ Իրերի դրութեան աւելի զարգացած երիտասարդ-Թիւրքերը չեն ընդունում, որ օտարները խառնվեն օսմանեան կայսրութեան ներքին գործերի մէջ, և խնդրում են միջազգային ագենտներին հեռանալ իրանց երկրից։ Դեռ ևս այդ առաջարկը, իբրև առաջին քայլ, շատ փափկանկատ կերպով է արտայայտված։ Բայց յետոյ, սահմանադրական Թիւրքերի ինքնորոշութեան ընթացքում, անշուշտ, բոլորովին ուրիշ տոն կը լսվի։ Թիւրքական ժանդարմները, որ եւրոպական օֆիցերների հրամանատարութեան տակ էին ծառայում, մի կողմ նետեցին եւրոպական համազգեստները և իրանց հին Թիւրքական համազգեստները հագան։ «Մենք Թիւրքեր ենք»,—ասացին նրանք։ Դա շատ բնորոշ է։

Իսկ էլ աւելի ուսանելին այն հանգամանքն է, որ այն, ինչ տարիների ընթացքում չէր կարողանում անել հանգուցեալ իտալացի Ջիօրջիսի միջազգային ժանդարմերիան, երիտասարդ-Թիւրքերը արեցին մի քանի օրվայ մէջ։ Աւազակութիւնը Մակեդոնիայում դադարեց, իսկ բուլղարական չետաները վերադառնում են իրանց տները։

Եւրոպայի դերը ստեղծված նոր իրերի դրութեան առաջ պէտք է վերջացած համարել։ Այդ խորհուրդը շտապում են տալ մինչև իսկ գերմանական կիսապաշտօնական թերթերը, որպիսին է օրինակ Կեօլնի օրգանը։ Գերմանիան, որ իր լրտեսներով հեղեղել էր բոլոր երկիրները, Թիւրքիայի վերաբերեալ բացառութիւն էր ընդունել։ Վիլհելմը այն աստիճան հանգիստ էր իր բարեկամ սուլթանի վերաբերեալ, որ վերջինս նրա մօտ ուղարկեց գեներալ Գօլցին, որպէսզի Թիւրքական բանակը վերակազմելու ծրագիր կազմեն, և որ կարելի լինի այդ բանակից իր համար դաշնակից զօրութիւն ստեղծել։ Իսկ իրապէս դուրս եկաւ, որ այնտեղ Թիւրքական բանակի փոխարէն կայ ազատամտ-յեղափոխականների մի բանակ, որը իր համար նշանաբան է յայտարարել՝ «ազատութիւն, հաւասարութիւն և եղբայրութիւն»։

Սահմանադրութիւնը վերականգնելու սուլթանի որոշմանը անվստահութեամբ են վերաբերվում։

Թիւրքերը առաջաւոր ինտելիգենցիա ունեն, և նրանց թիւը փոքր չէ։ Բայց նրանք մասամբ էմիգրանտներ են, իսկ մասամբ էլ տառապում են բանտերում ու աքսորավայրերում։

Երիտասարդ-Թիւրքերի ականաւոր ղեկավար Ահմեդ-Րիզան, որը աչքի ընկնող գրող է և ընդարձակ ուսում առած մարդ է ու որը տասնութ տարի Պարիզումն է ապրում, հետևեալ ձևով է լուսաբանում Թիւրքիայում կատարված դէպքերը. «Զինուորական ապստամբութիւնը Թիւրքիայում արդէն վաղուց էր պատրաստվում։ Երկար տարիների ընթացքում մենք աշխատում էինք, որ բանակը մեր կողմը գրաւենք։ Մեզ կշտամբում էին մեր իբր թէ անգործունէութեան համար, մոռանալով որ ութ հազարից աւելի երիտասարդ-Թիւրքեր տառապում են բանտերում ու աքսորավայրերում, և որ Թիւրք ինտելիգենցիայի ծաղիկը— պրոֆեսորներ, բժիշկներ և այլ պրոֆեսիաների ներկայացուցիչներ միանգամայն ճնշված էին Թիւրքական ռեժիմի տակ։ Մենք վերջապէս ստացանք սահմանադրութիւն, որը թէև դեռ շատ պակասութիւններ ունի, բայց և այնպէս ճանապարհ է բացում ժողովրդի ինքնագործունէութեան համար։ Մենք ռեֆորմներ ենք պահանջում ոչ թէ այս կամ այն նահանգի համար, այլ ամբողջ երկրի, բոլոր՝ Թիւրքիայում բնակվող ժողովուրդների համար»։ («Р. У.»)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ

«Figaro» թերթի ասելով, Աբդիւլ-Համիդի օրինական ժառանգը նրա կրտսեր եղբայրը՝ Ռաշիդ իշխանն է համարվում։ Նա ծնվել է 1844 թ.։ Թիւրքիայում նրան համարում են իբրև մի շատ հեռատես և եռանդուն մարդ։ Նրա լիբերալիզմ ու խիստ լօյալ լինելը վաղուց արդէն գրաւել են ժողովրդի համակրութիւնը։

Ինչ վերաբերում է սուլթանի սիրելի որդի Բուրհանէդդին իշխանին, որը այժմ 23 տարեկան է, եթէ հաւատանք «Figaro»-ին, նա ոչ մի շանս չունի թագաժառանգ ճանաչվելու Թիւրքիայում։ Լիբերալները նրան ռեակցիայի կողմնակից են համարում։ Բացի դրանից, երիտասարդ իշխանը ոչ մի հեղինակութիւն չէ վայելում։

Ռաշիդը, գահը բարձրանալով, կը կոչվի «Մահմեդ հինգերորդ»։ («Слово»)

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԵԼՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

«Berliner Tageblatt» թերթի Կ. Պոլսի թղթակիցը մի քանի մանրամասնութիւններ է յայտնում այն մասին, թէ ինչպիսի պայմանների մէջ տրվեց սահմանադրութիւնը Թիւրքիայում։

Սահմանադրութիւնը յայտարարելուց մի քանի օր առաջ Մակեդոնիայից յուզալից տեղեկութիւններ էին ստացվել։ Սուլթանը արդէն որոշել էր ոյժով ներգործել Մակեդոնիայի վրա, բայց այդ միջոցին նա իմացաւ, որ իր արքունիքումն էլ խաղաղ չէ, որովհետև ալբանացիները հրաժարվում են նրան պաշտպանել։ Տեղական գարնիզօնները սպառնում էին նոյնպէս սխալվելու։ Այդ բոլորը շատ ճնշիչ տպաւորութիւն է գործում սուլթանի վրա։ Ասում են, որ նոյնիսկ ամենամօտիկ անձնաւորութիւններին էլ նա ընդունում էր ատրճանակը ձեռքում։ Ամենից աւելի նրան անհանգստացնում էր իր սիրելի որդի Բուրհանէդդինի վիճակը, որին ոչ ոք չէր ուզում թագաժառանգ ճանաչել։ Սուլթանին լուր հասաւ, թէ Թիւրքական գեներալները արդէն խորհրդակցում են օրինաւոր թագաժառանգ Ռաշիդ իշխանի հետ։ Վայրկեան եղաւ, երբ Աբդիւլ-Համիդը պատրաստ էր գահից հրաժարվելու, որպէսզի փրկի ստեղծված դրութիւնը։ Բայց Սաիդ փաշան վճռականապէս յայտարարեց սուլթանին, որ այդպիսի պայմանների մէջ ինքը անմիջապէս հրաժարական է տալիս։

— Այդ պարագայում ինչ անելու է,— հարցնում է սուլթանը անվճռաբար։

— Պէտք է սահմանադրութիւն տալ ժողովրդին,—հանգիստ կերպով պատասխանում է վէզիրը։

Ասում են, որ նախ քան այդ քայլը վճռելը՝ սուլթանը իր մօտ է կանչել ծերունի աստղագէտ Աբդիւլ-Ուլքին խորհրդակցելու համար, և աստղագէտը գուշակել է, թէ գահը կարելի է փրկել միմիայն սահմանադրութեամբ։ Սակայն, աւելի շուտ կարելի է ենթադրել, որ սուլթանի վրա ազդել է շէյխ-իւլ-իսլամի նախազգուշացումը, որը խորհուրդ չէ տալիս մահմեդական զինուորներին մահմեդական ժողովրդի դէմ արձակել։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԸ

Թաւրիզ (Ջուլ. վրայով), 22 յուլիսի

Յուլ. 21-ի կէս. 2 ժամից մինչև արևի մայր մտնելը և այսօր արևածագից տևողի ունի յաճախակի հրացանաձգութիւն։ Թիւրքաց հիւպատոսը յուլիսի 20-ին և 21-ին այցելեց մուշտէիդների ժողովը Բասմիչ մզկիթում և առաջարկեց դադարեցնել ներքին կռիւը, որովհետև այլապէս իր կառավարութիւնը, որի հպատակների շահերը վնաս են կրում անկարգութիւններից, ստիպված կը լինի լուրջ միջոցների դիմել։ Այստեղ ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Թիւրքերը գրաւել են Սալմաստի Կօլինաշախ և Խաւրեան գիւղերը։ Հնդկա-եւրոպական հեռագրի վարչութիւնը դադարեցրեց պարսկական իշխանութիւնների հեռագրերի ընդունելը և ուղարկելը։ Վերջին երկու շաբաթվայ ընթացքում պարսկական հեռագրատան պաշտօնեաները աշխատում էին Թեհրանի հետ հնդկական կայարանի պարսկական հեռագրալարով, որովհետև յեղափոխականները գրաւել էին պարսկական հեռագրական կայարանը ամբողջութեան համար։ Դէպի Ռուսաստան տանող հեռագրալարը կանոնաւոր է։ («Հ. Գ.»)

Թեհրանից «Рѣчь»-ին հեռագրում են. «Ռուսաց դեսպան Հարթվիգը երկար ունկընդրութիւն է ունեցել շահի մօտ և համոզեցուցիչ կերպով խորհուրդ է տուել չափաւորել ռէակցիօներների ղեկավարների ինտրիգները, աշխատելով ընթանալ օրէնսդրական ռեֆորմների ուղիով, համաձայն սահմանադրութեան սկզբունքների։ Շահը վստահացրել է Հարթվիգին, որ Թաւրիզը խաղաղվելուց յետոյ կը սկսվի նոր կանոնների մշակութիւնը մէջլիսի և սենատի ընտրութիւնների մասին։ Հիմք կայ կարծելու, որ նոր օրէնսդրական օրէնքը շատ առատ կը լինի այլանդակ սահմանափակումներով։ Յուլիսի 15-ին, ժամը 5 և 45 րօպէին, «Рѣчь»-ի թղթակիցը, Հարթվիգի միջնորդութեամբ, ընդունվել է պարսից շահի կողմից։ Ունկնդրութիւնը տևել է 35 րօպէ։ Շահը, ի միջի այլոց, ասել է, որ առաջին մէջլիսը յեղափոխական դուրս եկաւ։ Այժմ նա՝ շահը իր աջակիցների հետ աշխատում է այնպիսի պայմաններ ստեղծել, որ 2-րդ մէջլիսը կարելի եղածին չափ շուտ հրաւիրվի, և որ շահը յոյս ունի, թէ նոր մէջլիսը աւելի լաւը պիտի լինի։ Շահը թոյլ տուեց իր և թագաժառանգի լուսանկարները հանել տալ»։ («Р. Ут.»)

Թաւրիզ, 18 յուլիսի

Տխրահռչակ «Нов. Вр.» թերթն ուղարկել է այստեղ իր սեփական թղթակիցը՝ մի ոմն Բերեզովսկու, որը տարածում է պարսիկների մէջ և իր թղթակցութիւններում կեղտոտ և չինծու լուրեր՝ տեղական հայերի մասին։ Այդ պարոնը, լինելով իսկական ռուս մարդկանցից և տանելով Պարսկաստանի առաջադիմական շարժումը, գտնում է, որ այդ ազատագրական շարժման մէջ մեղաւոր են և մասնակցում են Պարսկաստանի հայերը։ Այդ սուտ լուրը Թաւրիզում գնալով տարածվել է, այնպէս որ տեղական հայերը, մասնաւորապէս ինտելիգենցիան, իրանց պարտքը համարեցին արտայայտել յիշեալ թղթակցին խորին արհամարհանք դէպի նրա բռնած պրովօկատորական ընթացքը, իսկ ռուսաց հիւպատոսը յայտնել է ուր հարկն է, որպէսզի այդ պարոնին հեռացնեն այստեղից։ Շնորհիւ այդ չինծու լուրերի, անցեալ օրը Ստրպատականի թեմական կալ Կարապետ վարդ. ստացել է պարսիկ միապետականներից մի գրութիւն, որի մէջ պարսիկ ժողովրդի այդ դասի թշնամիները սպառնում են, թէ ինչու հայերը իրանց թաղում ապաստան են տուել պարսիկ յեղափոխականներին և օգնում են նրանց խորհուրդներով և առհասարակ բարոյապէս աջակցութիւն են ցոյց տալիս կառավարութեան դէմ կռւողներին։ «Եթէ այդ մարդկանց մեզ չը յանձնէք,—ասում են այդ գրութեան մէջ,—հայերն էլ կարող են վնասվել, երբ մենք ոյժով դուրս բերենք այդ ապստամբներին ձեր թաղից»։ Վարդապետը բարւոք համարեց այդ գրութեան մասին յայտնել ռուսաց հիւպատոսին, որը մի պաշտօնական նամակ գրեց տեղիս դատաւորին, սպառնալով, որ եթէ միապետականները յանդգնեն մի որևէ թշնամական քայլ անել դէպի հայերը, չարաչար պիտի պատժվեն։ Միևնոյն ժամանակ հիւպատոսը հերքեց այն անհիմն լուրը, թէ իբր հայերն օգնում են պարսիկ յեղափոխականներին։ Գրութիւնը, ինչպէս երևում է, ազդել է պարսիկների վրա, որովհետև Միր-Հաշիմը մի նամակով շնորհակալութիւն է յայտնել առաջնորդին այն բանի համար, որ հայերն իրանց միշտ չէզոք են պահել և սիրալիր վերաբերվել դէպի այն բոլոր փախստական պարսիկները, որոնք Թալանից փախած ապաստան են գտել և հիւրասիրվել հայերի կողմից։ Վարդապետը պատասխանել է մի շնորհակալութիւն նամակով Միր-Հաշիմին։

Ահա 40-րդ օրն է, որ բազարները փակված են և քաղաքում տիրում է մեռելային դրութիւն, որը երբեմն փոխվում է հրացանաձգութեան և դարձեալ տիրում է լռութիւնը։ Ապրուստ չը կայ և գնալով ամեն բան թանկանում է։ Ամենաանհրաժեշտ կենսական մթերքները, ինչպէս են միսն ու հացը, դժուարութեամբ են գտնվում և շուտով այդ էլ չի լինի։ Ո՞րը վերջ կը լինի այս անտանելի դրութեան—դժուար է գուշակել։

Արշակ Առաքելեան

(Սեփակ. թղթակ.)

Թաւրիզ, 17 յուլիսի

Երէկ առաւօտեան պարզվեց, որ Ռահիմ խանի հորդաները կողոպտել են ամբողջ Շէյխլեան թաղը։ Մաջիդ ուլ-Մուլքի վերջին տարիներս եւրոպական ձևի շինած մագազինները, հարևանց աւել, և կողոպտելուց յետոյ նաւթ լցրել և այրել ամբողջ շէնքը։ Վնասը կարելի է հաշւել միլիօնից աւել, որովհետև ամբողջ շէնքը պիտի հիմքից վերանորոգել։ Կողոպտված է նախիջևանցի ռուսահպատակ Նօվրուզօվի մագազինը, որի մէջ, տիրոջ ասելով, 85 հազար թումանի ապրանք է եղել. կողոպտված և այրված է Մելիք Զօհրաբեան և Գուլմամեան ընկերութեան մի քանի հազարանոց մագազինը։ Կողոպտված և բոլորովին այրված է (թէ ապրանք, թէ տետրակներ և թէ մուրհակներ) Աւագ խան Աւագեանի մագազինը 15 հազար թումանից աւել ապրանքով։ Այդ պարոնը եղել է հանգուցեալ Մուզաֆֆէր-Էդդինի և ներկայ շահերի դրան մատակարարը (поставщикъ) և 30 տարուց աւել է, որ զուտ ռուսական ապրանքի ներմուծութեամբ էր զբաղվում։ Այսօր այդ մարդը կորցրել է իր վերջին կոպէկը, կորցնում է միաժամանակ և իր մեծ ստանալիքը, որոնց դօկումենտները բոլորովին այրված, փչացած են։ Լսում ենք, որ պ. Աւագեանցը իր թշուառ կացութիւնը հեռագրով ներկայացրել է շահին, որի գթասրտութիւնը միայն կարող է վերականգնել յիշեալ կործանված տնտեսութիւնը։

Ռահիմ խանի ձիաւորների սխրագործութեան կատարելութիւնը ներկայացնելու համար բաւական է ասել, որ երէկ մի խմբակ ներս է խուժել կանանց բաղնիքը և...

Ահա թէ ինչպիսի մարդկանց է յանձնված Պարսկաստանի խաղաղութեան վերականգնումը։

Երէկ հաստատ աղբիւրից տեղեկացանք, որ այստեղի իրերի իսկական կացութիւնը նոյնութեամբ չէ ներկայացվում շահին. մենք կարծում ենք, որ դրութեան անտանելիութիւնն է, որ հետզհետէ աւելի մըռայլ է դարձնում մեր մթնոլորտը։ Մենք հաւատացած ենք, որ շահը երբեք չէր ցանկանայ աւերել Թաւրիզը այսպէս, եթէ ձիաւոր զօրքի խժդժութեան հեռանկարն անգամ ներկայացնէին իրան։ Շանտաժիստ յեղափոխականներն էլ հետզհետէ աւելանում են։ Սաթթար խանը պատուիրել է, որ առանց տպագրված ստացագրերի և որոշ հաւաստիացումների ոչ ոք դրամ չը տայ յանուն յեղափոխութեան, բայց շանտաժիստները ամեն գիշեր անարգելով ժողովրդին դրամ են կորզում։ Այս գիշեր մի քանի հոգի գալիս են հայոց թաղ, մի հայի տունում պատսպարված սեղանաւորից փող պահանջելու. տանուտէր հայը դուռը չէ բաց անում և խնդրում է ցերեկով գալ. այդ պատասխանից յետ գնդակակոծում են հայի դուռը և հեռանում։

Մարդասպանութիւնը ևս մօդա է դարձել. փողոցում երէկ մեր աչքի առաջ բռնեցին մի հարուստի ծառայի և գնելով ձիաւոր ֆէդայու գաւակը տարան. նոյն իսկ իրանց ֆէդայիների մէջ քիչ մնաց արիւնհեղութիւն ծագեր, որովհետև ոմանք դէմ էին այդպիսի առևանգման. խեղճ որսը այնպէս գունատվեց, որ կարծում ենք դժուար թէ նա առողջութիւնը չը կորցնէ ընդ միշտ։ Մի քանի օր էր, որ բողոքական միսիօնարութիւնը իր դպրոցի բակում ցորեն էր բաժանում Թաւրզ աղքատ կանանց. երէկ մի քանի զինված մարդիկ մտան դպրոցի բակը և հայհոյելով հեռացրին մուրացողներին, վիրաւորական խօսքեր ասելով և բարերարողների հասցէին, համարելով իրանց ինքնասիրութիւնը վիրաւորված...

Տարօրինակ հոգեբանութիւն ունի Թաւրզ ժողովուրդը, աւելի ճիշտ՝ ամբոխը. բազմաթիւ աղքատներին, որոնք ուղղակի թափված են փողոցներում և ամեն մի անցորդի ճանապարհը կտրում, մի կոպէկ Թաւրզը չէ տալիս, իսկ օտարազգին եթէ սովորական գթասրտութիւնից դրդված մի կոպէկ տալիս է, այդ էլ դուր չէ գալիս մեր հայրենակիցներին։ Ի հարկէ, մեղքը պիտի վերագրել տգիտութեան և ֆանատիկոսութեան։

Դրութիւնը այնքան անորոշ է, այնքան մռայլ և մութ է պատկերանում, որ հէչ լաւ բան չէ սպասվում։ Ո՛չ ժողովուրդն է ժողովրդի նման և ո՛չ էլ կառավարութիւնը կառավարութեան նման. դժուար թէ այդ երկուսի ձեռքով և փոխադարձ զիջումներով Թաւրիզում խաղաղութիւնը վերականգնի։

Ներկայումս գայլերին կամ աւելի ճիշտը բօռներին է յանձնված ոչխարների բազմութեան տնօրէնութիւնը։ Վէրքը նոր՝ տաք ժամին վիրաւորը ցաւի խստութիւնը չէ զգում, բայց երբ անցնում է մի քանի ժամ և վէրքը իր էութեամբ է ներկայանում, այն ժամանակ է միայն վիրաւորի իսկական դրութիւնը յայտնի լինում։ Սրանով ես ուզում եմ ասել, որ Թաւրիզի ստացած վէրքի խորութիւնը դեռ մեզ համար իսկ զգալի չէ. երբ խաղաղութիւն կը լինի և հաշիւ տալու ժամը կը գայ, այն ժամանակ միայն կը մնայ մեզ «լալ և կրճտել ատամանց...» Եթէ ճանապարհները փակ չը լինէին և անցագիր տրվէր, քաղաքը կիսովին դատարկված կը լինէր, հնարաւոր չէ լինում նոյնիսկ գիւղեր քօչել. յեղափոխականները բռնում և մեծ փրկանք են առնում և ապա բաց թողնում. այդ գործողութիւնը թէ ինչպիսի անախորժութիւնների և ինչպիսի արգահատելի տեսարանների առիթ է տալիս, նկարագրել չէ կարելի։ Մենք կարծում ենք, որ գուցէ հիւպատոսների միջնորդութեամբ հնարաւոր լինի մի բան անել. մենք հաւատացած ենք, որ եթէ կեանքի և գոյքի ապահովութիւն տրվի ժողովրդին, կռւողները զէնքերը ցած կը դնեն։ Բայց ո՞վ պիտի ապահովութիւն տայ, այդ է խնդիրը... Ռահիմխանը թէ Ռահիմ-խանի ձիաւորները... Ժողովուրդը մտածում է, որ եթէ անձնատուր լինի Ռահիմ-խանին, փրկութիւն չունի, հետևաբար լաւ է գոնէ նահատակի պատւաւոր կոչմամբ ոչնչանալ։

Եթէ ամառ չը լինէր, պատուհաններ չը լինէին, սովը մեծ կոտորած կանէր։ Հաց, բառի իսկական իմաստով, գոյութիւն չունի Թաւրզի շուկայում։ Երէկ և այսօր դեռ կռիւ չը կայ. չեմ հաշւում գիշերվայ հրացանաձգութիւնը մինչև լոյս։

Իրօ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Շուշի, 18 յուլիսի

Կաթողիկոսական ընտրութեան համար շուտով լինելու են մեր քաղաքի եկեղեցիներում պատգամաւորների ընտրութիւններ։ Այս սկզբնական ընտրութիւնները, կարծում ենք, մեծ նշանակութիւն ունեն, որովհետև նրանցից և թեմի զանազան կողմերից ընտրված եկեղեցական երեցփոխաններից կախված կը լինի այս կամ այն ուղղութեան թեմական պատգամաւորի ընտրութիւնը, իսկ թեմական պատգամաւորներից՝ եկեղեցական ներկայացուցիչների հետ միասին՝ կախված կը լինի ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը։ Շատ պարզ է, որ բարձր պաշտօններ վարողները պէտք է բարձր և բազմակողմանի ընդունակութիւններ ունենան։ Մեր նպատակը չէ քննութեան տակ ձգել այն արժանաւորութիւնները և հմտութիւնները, որ պահանջվում են մի անձից, երբ կամենում են նրան կաթողիկոսական աթոռին արժանի համարել, մանաւանդ որ «Մշակը» անալիզի ենթարկելով մեր կեանքի մէջ գործող կուսակրօն եկեղեցականներին՝ մատնանշեց թէ ում պէտք է ազգը իր քուէարկութեամբ բարձրացնէ Լուսաւորչի գահի վրա։ Եթէ մեր քաղաքի հասարակութիւնը լաւ է ըմբռնել իր ծով կարիքները և այդ կարիքները լցնելու միջոցները, պէտք է նախապատրաստութեան միջոցներ ձեռք առնէ, կշռադատէ իր անելիքը և շրջանակատ լինի մեր լճացած կեանքի մէջ կատարվող փաստերի վերաբերմամբ։ Երբ ընտրութիւն ենք ասում, ճանաչողութեան և կամքի մի գործ պէտք է հասկանանք։ Երբ ընտրութիւնը կատարվում է այդ երկու գործօններով, նա լինում է գիտակցութեան մի գործ և ոչ կողմնակի թելադրութեան արդիւնք։ Այդ ամենակարևոր ընտրութեան համար ընտրողները չը պէտք է կուրօրէն կամ այս ու այն մարդու շնչի ազդեցութեան տակ ընկնելով ընտրեն այս կամ այն մարդուն, այլ պէտք է նախ քան մարդկանց քուէ տալը հասկանան՝ թէ ինչ տեսակ մարդկանց են ընտրում։ Մեր քաղաքի ընտրողները չը պէտք է մոռանան, որ ընտրելով իւրաքանչիւր եկեղեցուց երեք-երեք հոգի եկեղեցական պատգամաւորներ,—նայելով թէ ինչ տեսակ մարդիկ կընտրեն,—նրանք դրանով արդէն որոշում են և թեմական պատգամաւորի ընտրութիւնը, որը պէտք է էջմիածնի համագումարին ընտրողական ժողովում մեր կամքի, ցանկութիւնների և շահերի ուղղակի թարգմանն ու արտայայտիչը լինի։

Գէոր. Զաքարեանց

Վաղարշապատ, 20 յուլիսի

Ամսիս 20-ին տեղի ունեցաւ տեղիս ծխ. եկեղեցու գաւթում Էջմիածնի շրջանի գործակալութեան 24 գիւղերի ընտրութիւնը, կաթողիկոսական երկու պատուիրակ ընտրելու համար, որոնք յետոյ ժողովվելով Երեւանում՝ թեմի բոլոր պատուիրակների հետ կընտրեն մի պատգամաւոր։ 24 գիւղերի 50 պատուիրակներից ներկայ էին 33 պատուիրակ, 34 ձայնով։ Գործակալ Սարգիս ք. Ասլանեանցը ժողովը բանալով առաջարկեց ընտրել մի նախագահ և մի քարտուղար։ Ընտրվեցին Յ. Այվազեանց՝ նախագահ և Լ. Ասլանեանց՝ քարտուղար։ Ապա նախագահը մի քանի խօսքով բացատրեց ժողովականներին նրանց գալու նպատակը և առաջարկեց բացատրել իրանց հայեացքները այս ինչ կամ այն ինչ թեկնածուի վերաբերեալ։ Պատուիրակներից ոմանք բաւականին երկար կանգ առան Մաթէոս արքեպ. Իզմիրլեանի և Մաղաքիա արքեպ. Օրմանեանի վրա, բացատրելով խւրաքանչիւրի արժանիքները և պակասութիւնները։

Խօսվեց նոյնպէս Իզմիրի առաջնորդ Եղիշէ եպ. Դուրեանի, ինչպէս և Բագրատ վ. Վարդազարեանի մասին, իբրև երիտասարդ և արժանաւոր կաթողիկոսական թեկնածուների։

Երբ արդէն բաւականաչափ պարզվեցին պատուիրակների համար թեկնածուների անձնական արժանիքները, այն ժամանակ անցան ընտրութիւններին։ Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրվեցին երկու պատուիրակներ —Մնացականեան՝ Խարբուտբլխից և Այվազեան՝ Ալիբէկլուից։

Յ. Ա.

—

Արագին (Հ.-Նախիջ. գ.), 19 յուլիսի

Հունձը վերջացաւ։ Գիւղացիք արտերը հաւաքել են կալերը և սկսել են կալսել։ Այս տարի մեր գիւղում ամեն կողմից ջրեր են բղխում. տներում չոր թոնիր չէ ճարվում հաց թխելու համար, բոլորը լցված է ջրով։ Ջրհորների բերաններից առհագին քանակութեամբ ջրեր են վազում. մի քանի տներ խոնաւութիւնից փլված են։

Այս տարի Երնջակ գետի ջրառատութիւնը զարմացրել է ամենքին. 80—85 տարեկան ծերունիները վկայում են, որ իրանց կեանքում այս տարւայ նման ջրառատ տարի չեն տեսել. ամեն տարի ամառնամտից յետոյ Երնջակ գետի ջուրը միշտ քչացել է այնպէս, որ գիւղացիք ցանած բամբակները ջրելու համար մեծ դժուարութիւններ են կրել, բայց այս տարի գարնանից մինչև վերջը Երնջակի ջուրը առատօրէն թափվում է Արաքսը։

Վարդան Վարդանեանց

—

Դուդաուտ, 16 յուլիսի

Դուդաուտում կեանքը եռում է շնորհիւ ամարանոց եկողների։ Ոչ մի տարի այնքան եկւորներ չեն եղել, ինչպէս այս տարի. բոլոր տները վարձված են։ Եկւորները տների կողմից բաւականին նեղութիւններ են կրում։

Անցեալ օրը վրացի սիրողները, բարեհաճ մասնակցութեամբ պ. Գրիգորեվի, ներկայացրում տուին. խաղը անցաւ բաւարար։ Դահլիճը ծայրէ ի ծայր լիքն էր հայ, վրացի և ռուս հասարակութեամբ։

Զօչուխ

—

Ախլաթեան (Սիսիան), 20 յուլիսի

Մի քանի օր է, ինչ սկսել են գարնանացանները հնձել. մի երկու օրից էլ ցորենի արտերը կը հնձեն։ Բերքը բաւարար չէ։

Այս տարի ևս գիւղացիք պէտք է թէ իրանց և թէ անասունների ուտելու պաշար գնեն։։

Սա երրորդ տարին է, ինչ գիւղացիք դրսիցն են հաց գնում։

Գիւղացին վերջին յուսահատութեան է հասնում, երբ իր մշակած հողերից իր ապրելու $^1/_4$ մասը չէ կարողանում ստանալ. մինչդեռ նրա ժամանակի պահանջները օրէ-օր աւելանում են, ապրուստի պայմանները փոխվում և դժուարանում են, իսկ նրա տնտեսութիւնը օրէ-օր սիստեմատիքաբար ընկնում ու ոչնչանում է։

Այսպիսով, էլի, ամեն տեղից յոյսը կտրած և դարերի ընթացքում արնաքամ եղած գիւղացինստիպված է լինում պարկը ուսին մաշեցնելու տզրուկի դուռը և կամ պանդխտութեան ցուպը վերցնելով օտարութեան դիմելու՝ իր չարքաշ ընտանիքի գոյութիւնը պահպանելու համար։

Գէորգ Գէորգեան

ԹՈՒՐՔԱՀԱՅ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք—1) մի տիկնոջից, Թիֆլիսում՝ 5 ր., 2) Իւրիեվսկի գործարանից (Եկատերինոդարի նահանգ), Գէորգ Թիփօխեանից, ի յիշատակ իր հանգուցեալ հօր—50 րուբ.։

ՀՈՂ

—

1908 թւի յունիսի 3-ին, երկու ժամ տեղացող անձրևից յետոյ, Ալէքսանդրոպոլ քաղաքի կենտրօնական մասից անցաւ չը տեսնված չափերի ուժեղ հեղեղ, որ մի սաժէն բարձրութեամբ ողողեց քաղաքի գլխաւոր փողոցը (Ալէքսանդրեան)։

Վարար հեղեղը այնպիսի ույժ ունէր, որ քաղաքի ամբողջ երկարութեամբ, մօտ կուվերստ, ուժուռն պուդաչափ քարաժայռերը գլորելով, անխնայ աւերեց իր ճանապարհի վրա պատահած խարխուլ տները, իսկ այդպիսիները բնակարանար պատկանում էին աղքատներին և անհասարակ ոչ ունեւորներին։

Ինչպէս պարզվեց հեղեղից վնասվողներին օգնող կօմիտէտի անդամների ճիշտ ցուցակագրութիւնից, 69 հեղեղված տների մէջ քանդվել են այս կամ այն պատերը և որոնցից 25 հատ բոլորովին աւերված են։

Այսպիսով 25 ընտանիք մնացին բաց երկնքի տակ, իսկ 44-ը ստիպված են հիմնաւորապէս նորոգել իրանց տները, իսկ այժմ բնակվում են իրանց ազգականների կամ դրացիների մեծ մասամբ նոյնպէս հեղեղից տուժած տներում։

Կատաղած հեղեղը քանդելով բնակարաններ, արհեստանոցներ և խանութներ, պարտէզներ ու բանջարանոցներ, քաղաքից շատ հեռու քշեց տարաւ տան իրեղէններ, կահ կարասիք, արհեստանոցների գործիքներ և խանութի ապրանքներ, որոնք մեծ մասով բոլորովին անպէտքացան և որոնք ձեռք բերված էին բազմաթեայ չարչարանքներով և կազմում էին շատերի գոյութեան վերջին միջոցը։

Հեղեղից մեռան չորսը, որոնցից երեքը անմիջապէս ջրի մէջ խեղդվեցին, իսկ չորրորդը հեղեղի միւս օրը մեռաւ կրած հոգեկան տանջանքներից և հարուածներից։ Շատերը քայքայվեցին մինչև վերջ, զրկվեցին գոյութեան բոլոր միջոցներից. շատ շատերը կարիք ունեն անմիջական, թէկուզ ամենաքիչ օգնութեան, մինչև որ Աստուած կը սայ կուղղվեն և կապրեն իրանց աշխատանքով։

Հեղեղից տուժել են մօտ 600 ընտանիքներ։ Կորստի գումարը 300,000-ից անց է, և թէպէտ այս կորուստը իր քանակով չէ ներկայացնում մի խոշորութիւն, բայց շատ զգալի է, որովհետև իր նշանաւոր չափով ծանրանում է աղքատ դասակարգի վրա, դասակարգ՝ առանց դրան էլ մեզանում խիստ կարիքաւոր։

Անհրաժեշտ է անմիջական օգնութիւն անբաղդներին, անտունի մնացածներին, որոնք իրանց ծայր աղքատութեան պատճառով առանց ուրիշի օգնութեան՝ հնարաւորութիւն չունեն պատրաստվել ձմրան համար, որը մեզանում այնքան երկար է և խիստ։

Քաղաքային վարչութիւնը որոշել է հեղեղից վտանգվածներին քաղաքի նոր մասում հողաբաժիններ յատկացնել։

Դուք, որ քչից շատից միջոց ունէք, օգնեցէք այդ նոր հողերի վրա բնակութիւն հաստատող ձեր անօթ եղբայրներին։

Նուէրները խնդրում ենք ուղղել въ гор. Александрополь, Предсѣдателю Комитета по оказанію помощи пострадавшимъ отъ наводненія І. Ѳ. Тиграновy, или Казначею того-же Комитета К. А. Халатову.

Կօմիտէտ

7 յուլիսի, Ալէքսանդրոպոլ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Այս օրերս Սարիղամիշում սպասում են այն ռուսահպատակ կալանաւորներին, որոնք վերջերս, Թիւրքիայում սահմանադրութեան հրատարակման առիթով, ազատ արձակվել են Էրզրումի բանտից և ներկայումս գտնվում են Սարիղամիշի ճանապարհին։

◆ Վերջերս Բորչալուի Շնող և սրանց հարևան գիւղերում էկզեկուցիա էր նշանակված, որովհետև իշխանութիւնները կասկածում էին, թէ այդ գիւղի բնակիչները պահպանում են վերջերս այդ շրջանում երևցած Զուբինով և Վերմիշեվ աւազակների խումբը։ Յիշեալ գիւղերում, այդ պատճառով, ձերբակալութիւններ կատարվեցին և կալանաւորվեցին 17 հոգի, որոնց վրա կասկած էր ընկնում, թէ մեղսակից են վերոյիշեալ աւազակներին։ Յիշեալ ձերբակալվածներից վերջին հինգ հոգուն յիշեալ շրջանից կօզակների հսկողութեան տակ Թիֆլիս փոխադրելու ժամանակ՝ ճանապարհին կօզակները այդ 5 կալանաւորներին էլ հրացանազարկ են արել։ Կօզակներն իրանց այդ ընթացքը բացատրում են նրանով, որ ձերբակալվածները ցանկացել են փախուստի դիմել։

◆ Գարնանացանի բերքն այս տարի Կարսի շրջանում միջակից ցածր է, շնորհիւ այն բանի, որ վերջին ամիսուկէսվայ ընթացքում եղանակը շատ երաշտ անցաւ։ Խոտը, սակայն, բաւականին առատ է, որովհետև գարնան ընթացքում տեղացող անձրևները մեծապէս նպաստել են։

◆ Կարսի նահանգի շատ գիւղերում, Կարսից մինչև Սարիղամիշ, վերջերս երևացել է տաւարի ժանտախտ։ Այն գիւղերը, որոնք այդ մասին չեն հաղորդել պատշաճաւոր իշխանութիւններին, զգալի վնասներ են կրել, իսկ նրանք, որոնք ժամանակին յայտնել են այդ մասին ուր անկ է, համեմատաբար աննշան կորուստներ են ունեցել, որովհետև անասնաբոյժները պատուաստել են նախազգուշական շիճուկ և այդպիսով ազատել կենդանիներին մահից։ Ներկայումս յիշեալ շրջանում շրջում են անասնաբոյժներ։

◆ Յուլիսի 22-ին, երեկոյեան ժամը 9 և կէսին, Բորչալուի գաւառի յայտնի աւազակային խումբը, Ալլահվերդեանի գաւռից դէպի Ուզունլար տանող ճանապարհին, ծանր վիրաւորել է ոստիկանական պրիստաւին (Ջալալ-օղլեցի «պուճուր Վարդանի» որդուն), մի ստրաժնիկի և սպանել երկաթուղային մէկ ստրէլօչնիկի։ Ասում են, թէ աւազակները վրէժ են առել պրիստաւից, թէ ինչու նա նախորդ օրը ձերբակալել է մօտ 11 գիւղացիների, որոնք իբր թէ հովանաւորել են աւազակներին։ Նոյն աւազակները մի երկու օր առաջ պատժել են Մօսինեանի հովիւներին, քշելով մի քանի գլուխ տաւար. Մօսինեանը մերժել է աւազակների 1000 րուբլու պահանջը։

◆ Յուլիսի 15-ին Անիում տեղի է ունեցել նոր թանգարանի շինութեան հիմնարկութիւնը։ Այդ թանգարանը շինվում է Ծաղկոցաձորի վերևի հրապարակի վրա։ Հիմնարկութեանը ներկայ էին պեղումները ղեկավարող պրոֆ. Մառը, Պետերբուրգի համալսարանի պրոֆ. Վ. Բարտօլդը, կովկասեան թանգարանի վերատեսչի օգնական Շմիդտը, ճարտարապետ Թորամանեանը և մի քանի ուրիշ անձեր։ Առաւօտեան ժամը 11-ին Անիի վանահայր Միքայէլ վարդապետը՝ Տաճատ քահանայի հետ միասին՝ մաղթանք կատարեց։ Թանգարանի առաջին անկիւնաքարը դրեց պրոֆ. Մառը՝ հայերէն և ռուսերէն թեւականներով։ Հայ և թուրք բանւորները իրանք բերին այդ քարը շինութեան տեղը և մի թուրք բանւոր իր ընկերների կողմից շնորհաւորեց պրոֆ. Մառին՝ մաղթելով թանգարանի ծաղկումը։ Բանւորները, որոնց թիւը այժմ 85 է, հիւրասիրվեցին պրոֆ. Մառից։ («Т. Н.»)

◆ Երկրագործութեան նախկին մինիստր Երմոլօվ այս ամառվայ վերջին գալու է Թիֆլիս։ Նրա գալը կապ ունի Սև ծովի կովկասեան ափերի ուղղութեամբ երկաթուղի կառուցելու հարցի հետ։

◆ Յուլիսի 22-ին, երեկոյեան ժամը 10-ին, Պեսկօվսկայա փողոցի վրա գտնվող № 33 տանը, ձիերի ախոռում, լամպայի անզգոյշ կերպով ընկնելուց հրդեհ է առաջանում, որը տարածվում է հարևան № 31 տան վրա։ № 33 տան ախոռը ամբողջապէս այրվում է։ Այրվում են նոյնպէս՝ 200 պուդ խոտ, 4 ձի, Ասլենար Ալլահվերդի-օղլու մսի խանութը, Կարապետ Միքայէլեանի կօշկակարի խանութը, Մկրտիչ Մարգարեանի և Սերգէյ Եֆիմօվի խանութները։ № 31 տան մէջ այրվել են փայտեղէնի պահեստը և նրան մօտ գտնվող պանդոկը։ Հրդեհը կարելի եղաւ հանգցնել հրշիջների օգնութեամբ։ Վնասները հասնում են մինչև 10,300 րուբ.։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Մանթաշեվի ֆիրմայի լօկաուտը դեռ շարունակվում է։ Ինչպէս հաղորդում է «Баку» լրագիրը, բանւորների ներկայացուցիչների և ֆիրմայի վարչութեան միջև եղած բանակցութիւնները ոչ մի դրական հետևանքի չեն յանգել։ Յուլիսի 16-ից բանւորներին տրված է երկու շաբաթ ժամանակ, որպէսզի այդ ժամանակի ընթացքում նրանք ստանան իրանց վերջնական հաշիւները և հեռանան ֆիրմային պատկանող բնակարաններից։ Սակայն բանւորները վճռել են այդ կարգադրութեանը չը հպատակվել։

◆ Բագուի նաւթային և առևտրական ընկերութեան բանւորները, որոնք յուլիսի 14-ից գործադուլ էին արել, յուլիսի 19-ի երեկոյեան վերսկսեցին աշխատել։ Ֆիրման առաջարկում էր 10 % նպաստ տարեկան եկամուտից, իսկ բանւորները պահանջում էին 40 %։ Բանակցութիւնների միջոցով կարելի եղաւ երկու կողմերին էլ 25 %-ով համաձայնեցնել։

◆ Յուլիսի 17-ին «Արարատ» ֆիրմայի բանւորներին, որոնք գործադուլ էին արել, վճարեցին ֆիրմայի երեք ամսվայ աշխատանքը։ Հետևեալ օրը բանւորները, չը նայած որ շատերին դեռ լրիւ չէր վճարված, ուզում էին գործի կպչել, ֆիրմայի վարչութիւնը հակառակեց դրան՝ չը թոյլ տալով աշխատանքը վերսկսել։ Այդ ժամանակ բանւորները պահանջում են իրանց հետ վերջնական հաշիւ տեսնել և արձակել իրանց, սակայն ֆիրման դրա համար ոչ մի պատասխան չէ տալիս։ Այժմ, ինչպէս «Баку» լրագիրն ասում է, բանւորները մտադիր են գանգատով դիմել գործարանային տեսչին։

◆ Յուլիսի 19-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Բիրժեվայա և Մարիինսկայա փողոցների անկիւնում, մօլօկանների այգուն մօտիկ, յարձակում է տեղի ունենում Նաւթարդիւնաբերողների խորհրդի արտէլշչիկ Աւետէմ Մելիք-Ազամբեկեանցի վրա, որը գնում էր գրասենեակ՝ հետը տանելով 2000 րուբլուց աւելի մի գումար։ Չարագործները երկու հոգի են լինում, որոնք մօտենալով Մելիք-Ազամբեկեանցին՝ խլում են նրանից 1200 րուբ., անչափիր և բանկային կնիքներ։ Մելիք-Ազամբեկեանցի վարտիքի գրպանում գտնվող 1000 րուբլին չարագործները, երևի շատ շտապելուց, չեն կարողանում խլել։ Ոստիկանութիւնը ուշ վրա հասնելով չարագործները կարողանում են փախչել։

ՄԱՄՈՒԼ

Յաճախ մարդիկ կամենում են իրանց պակասութիւնները ուրիշների մէջ տեսած լինել և ինքնախաբէութեամբ պարապել։

«Զանգակ» թերթը մի քանի օր առաջ (№ 10), ասեմ էր իր ընթերցողներին, թէ բանել է «Մշակին» քամէլիօնութեան մէջ, և բերև ապացոյց նա առաջ է բերում, երկու իրողութիւն, այն է թէ՝ 1) «Մշակը» գովաբանում է երիտասարդ-թիւրքերին, մինչ առաջ գովաբանում էր սուլթանական «քաջարի զինւորներին», 2) Պարիզի կօնգրէսից յետոյ «Մշակը» վայնասուն էր բարձրացրել, թէ համերաշխութիւն կայացնել երիտասարդ-թիւրքերի հետ՝ կը նշանակէ թաղել հայկական հարցը, կորստաբեր մի հարուած հասցնել ամբողջ հայ ժողովրդին, իսկ այժմ նա յորդորում է հայերին և Թիւրքիայի միւս ազգերին՝ ձեռք-ձեռքի տալ, որպէսզի իսկական սահմանադրական րէժիմ հաստատվի։

Եթէ «Զանգակ» ունենար քաջարի սառքինութիւնը ուղղակի, առանց փարիսեցիութեան, անվեհեր կերպով յայտարարել, թէ ինչ ուղղութեան և հոսանքի արտայայտիչ կամ օրգան է—ինչպէս կանէր ամեն մի շիտակ և ազնիւ թերթ—փոխանակ առերևոյթս ուրանալու իր իրական բնաւորութիւնը և դրանով իր հակառակորդներին անյարմար դրութեան մէջ դնելու, մենք այն ժամանակ ցոյց կը տայինք, թէ քամէլիօններն այն մարդիկն ու այն թերթերն են, որոնք տարիներով հարուածել, դատափետել են երիտասարդ-թիւրքերի գործունէութիւնը, պախարակել, ծաղրել, և այժմ յանկարծ մոռանալով այդ ամենը՝ կամենում են ցոյց տալ, որ իրանք միշտ համերաշխ և գովաբանող են եղել երիտասարդ-թիւրքերին։ Եւ այդ իսկական քամէլիօնութիւնն էլ կատարում են այն նպատակով, որ սնապարծութեամբ ցոյց տան, թէ երիտասարդ-թիւրքերի տարած յաղթանակի մէջ իրանք ևս մասն ունեն. այդ համեստ դերով ևս չեն բաւականանում նրանք, այլ սնապարծութիւնը հասցնում են այն աստիճանի, որ կամենում են նոյնիսկ ցոյց տալ, որ եթէ իրանք 7—8 ամիս առաջ համերաշխութիւն կնքած չը լինէին երիտասարդ-թիւրքերի կուսակցութեան հետ, այժմեան յեղափոխութիւնը Թիւրքիայի մէջ և սահմանադրութեան հրատարակութիւնը տեղի չէին ունենայ։

Եւ, սակայն, վերին աստիճանի միամիտ և ագէտ պէտք է լինել կարծելու՝ թէ երիտասարդ-թիւրքերի շարժման այժմեան յաղթանակը ոչ թէ տասնեակ տարիների յամառ և տոկուն գործունէութեան արգիւնքն է, այլ արդիւնք այն համաձայնութեան, որ 7—8 ամիս առաջ հայ Դաշնակցութեան և երիտասարդ-թիւրքերի, այն ևս մի մասի հետ, կայացել է մի ուրոյ համաձայնութիւն... Այն նշանակալից փաստը, որ յեղափոխական կամ, աւելի ճիշտն ասած, բարենորոգչական շարժման գլուխ են անցել զինւորականները, օֆիցերները, պարզ ցոյց է տալիս, որ զօրքի մէջ այդպիսի մի արմատական յեղաշրջումն առաջ բերելու համար անհրաժեշտ էր երկարամեայ յամառ, տոկուն աշխատութիւն և ոչ 7—8-ամսեայ գործունէութիւն։

«Մշակը» պաշտպանելով միշտ, ինչպէս երէկ, նոյնպէս և այսօր, Թիւրքիայի հայ ժողովրդի միջազգային ակտերով ձեռք բերած իրաւունքները, երբեք հակառակ չէ եղել ընդհանուր րէֆօրմների ներմուծման, երբեք չէ պախարակել երիտասարդ-թիւրքերի գործունէութիւնը, և բացի զուտ քննադատական վերաբերմունքից՝ աննպաստ վերաբերմունք չէ ցոյց տուել և միշտ քարոզել է հայ և թիւրք տարրերի համերաշխութեան գաղափարը։

Դեռ 1900 թ., երբ Պարիզում գումարվել էր խաղաղութեան համաշխարհային IX կօնգրէսը, մեր խմբագրութեան անդամ պ. Հ. Առաքելեան, որ մասնակցում էր այդ կօնգրէսին, աշխատեց միութիւն հաստատել երիտասարդ-թիւրքերի (որոնց պետ՝ Ահմէդ Րիզա նոյնպէս մասնակցում էր կօնգրէսին) և Դաշնակցութեան միջև ընդհանուր րէֆօրմների վերաբերմամբ, բայց Դաշնակցութեան այն ժամանակվայ Պարիզի ներկայացուցիչները, որոնց թւում և հանգուցեալ Ք. Մ., սաստիկ հակառակեցին և ընդդիմացան, ասելով թէ երիտասարդ-թիւրքերի ծրագիրը ջնջում է հայ ժողովրդի իրաւունքները և ոչ մի համերաշխութիւն չէ կարող կայացնել։ Ժամանակները փոխվեցին. Դաշնակցութիւնը համոզվեց, որ իր վարմունքը սխալ էր, որ իր գործունէութիւնը բացի աղէտներից ոչ մի բան չարտադրեց Հայաստանի համար, ուստի և ընդգրկեց այն միտքը, որ 1900 թ. այնքան հեշտօրէն մերժեց։ Բայց այս անգամ ևս նա գործեց մի խոշոր սխալ. որոշելով համերաշխութիւն կայացնել երիտասարդ-թիւրքերի հետ, աջակցելով նրանց՝ ընդհանուր րէֆօրմների իրագործման մէջ, նա արդէն մի չափազանցութիւնից ընկաւ մի ուրիշ չափազանցութեան մէջ։ Նա շատ լաւ գիտէր, որ երիտասարդ-թիւրքերի ծրագիրը, ուղղութիւնը զուտ նացիօնալիստական է, որ նրանք սաստիկ հակառակ էին ուրոյն ուրոյն ազգերի ինքնավարութիւններին, որ նրանք ձգտում են միայն կազմակերպել մի զօրեղ օսմանեան պետութիւն, ուր և թիւրքը, և հայը, և քիւրդը, և հրէան միայն օսմանեան քաղաքացիներ են։ Նա շատ լաւ գիտէր, որ երիտասարդ-թիւրքերը սաստիկ ընդդէմ են եւրոպական պետութիւնների միջամտութեան Թիւրքիայի ներքին գործերի մէջ, որ եթէ սուլթանը վաղը հրամայէ կոտորել բոլոր հայերին, երիտասարդ-թիւրքերը այնուամենայնիւ հակառակ կը լինեն եւրոպական միջամտութեան։

Եւ իմանալով այդ ամենը, Դաշնակցութիւնը, երիտասարդ-թիւրքերի հետ միութիւն հաստատելիս, գրաւականներ չը պահանջեց, որ այն դէպքում, երբ ընդհանուր րէֆօրմները չիրագործվեն, հայ ժողովրդի միջազգային ակտերով ձեռք բերած իրաւունքները անխախտ մնան։ Ձեռքից տալ արդէն ստացած իրաւունքներ, այն եւ ամենամեծ զոհերի գնով ստացած իրաւունքներ, և փոխարէնը ոչ մի ապահովութիւն չը ստանալ—դա, ի հարկէ, մեծ և աններելի անհեռատեսութիւն էր, որ գալիս էր լրացնելու այն բազմաթիւ անհեռատեսութիւնների շարքերը, որոնք այնքան աղէտների պատճառ դարձան։

Եւ մենք պախարակում էինք ոչ թէ երիտասարդ-թիւրքերի հետ միութիւն կազմելը, այլ գրաւականներ չը պահանջելը այն դէպքի համար, երբ այդ միութիւնն ևս ոչ մի դրական արդիւնք չը տայ։

Ինչ վերաբերում է այն ինսինուացիաներին, թէ «Մշակը» փառաբանել է «սուլթանական քաջարի զինւորներին»—այդ մասին աւելորդ է անգամ խօսել։ Դեռ այն ժամանակ, երբ Դաշնակցութիւնը ծնունդ անգամ չէր առել, «Մշակը» դատապարտում էր սուլթանի քաղաքականութիւնը և այդ պատճառով էլ նրա մուտքը Թիւրքիա արգելված էր և է։ Մի պատահական թղթակցութեան, այն ևս մի ֆրանսիական թղթակցութեան թարգմանութեան գնահատումը առնաւազնութեամբ, բնաւ չէ կարող ում և իցէ իրաւունք տալ ասել, թէ «Մշակը» պաշտպան է սուլթանի քաջարի զինւորներին, բացի այն մարդկանցից, որոնց միակ նպատակն է խծբծանքը, անարժան և ստոր ինսինուացիաները։ Յամենայն դէպս, այդ աւելի քիչ յանցանք է, քան մուսուլմաններին շիա բառի տեղ շուն բառով մկրտելը, որ թոյլ տուեց իրան «Զանգակի» այժմեան սիւներից մէկը...

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԻՏԱԼԻԱ

Նազիի վերընտրութիւնը.— Ժողովրդական լուսաւորութեան նախկին մինիստր Նազին, որ սենատի կողմից դատապարտված էր բանտարկութեան և կրում էր իր պատիժը, Տրապանիում նորից ընտրվել է պատգամաւոր, 2005 ձայնով ընդդէմ 100-ի։ Նազին սօցիալիստների թեկնածուն էր և Սիցիլիայի կուռքն է համարվում. ի պատիւ նրան ամեն տեղ ցոյցեր են տեղի ունեցել ընտրութեան առիթով։

ՍՊԱՆԻԱ

Ապստամբութիւնը սպանական Գվինեայում.—Կամերունից դէպի հարաւ ընկած սպանական Գվինէայում տեղացիների մէջ ապստամբութիւն է բռնկել։ Նահանգապետ Ֆերնանդօ-Պօ, ուղևորվելով ապստամբութեան շրջանը, հանգստացնելու նպատակով, ընկել է դաւադրութեան մէջ և վիրաւորվել։ Օպպօզիցիօն մամուլը ապստամբութեան մէջ մեղաւոր է համարում Գվինէայի նահանգապետին, որը չափազանց խստութեամբ էր վարվում բնիկների հետ։

ԱՆԳԼԻԱ

Անգլեան կանանց ընտրողական իրաւունքի մասին.—«Daily Express» լրագիրը հարցրել է իր ընթերցողներին կանանց ընտրողական իրաւունք տալու հարցի առիթով։ Լրագիրը ընդամենը ստացել է 217 հազար պատասխաններ։ Կանանց տղամարդկանց հետ հաւասար քաղաքական իրաւունքներ տալու համար ձայն են տուել 13,316 տղամարդիկ և 37,962 կին, ուրեմն բոլորը 51,278 հոգի։ Կանանց միայն ընտրողական իրաւունք տալու մասին, այն էլ այն պայմանով, եթէ որ նրանք առանձին են վարում իրանց տնտեսութիւնը և վճարում են համայնական տուրքեր, ձայն են տուել 29,594 կին և 25,885 տղամարդ, այսինքն ընդամենը 55,479 հոգի։ Կանանց առհասարակ որևէ ընտրողական իրաւունք վերապահելու դէմ ձայն են տուել 49,942 կին և 60,047 տղամարդ, ուրեմն ընդամենը 109,989 հոգի։ Լրագիրները մատնանշում են, որ նոյնիսկ կանանց տղամարդկանց հետ լիակատար իրաւահաւասար դարձնելու կողմնակից կանանց թւում փոքրամասնութիւն է ստացվում, և որ ձայն տուող կանանց 40 տոկոսը դէմ է իրանց սեռին որևէ քաղաքական իրաւունք վերապահելու հարցին։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

22 յուլիսի

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ։ Նիկօլսկ-Ուսուրիյսկում ուսուրիսկեան երկաթուղական բատալիօնի մի զինւոր ծանր կերպով վիրաւորեց վաշտի հրամանատարին, երբ նա դուրս էր գալիս բնակարանից. միևնոյն ժամանակ պատահմամբ վիրաւորվեցին անցնող մի զինւոր և մի կին։

ՕԴԵՍԱ։ Զէմստվօյի արտակարգ ժողովը համոզվելով որ անհրաժեշտ է գաւառում, որոշեց կազմակերպել հացի վաճառումը պատրաստման գնով և դրա համար խնդրում է 20,000 ր. փոխատուութիւն, բացի դրանից խնդրում է կառավարութիւնից 50,000 ր. հասարակական աշխատանքներ կազմակերպելու գաւառում։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Սկուպշտինայում սկսվեց բիւջէտի քննութիւնը։ Արտաքին գործերի մինիստրը մատնացոյց արեց, որ անհրաժեշտ է Սերբիայի և Չեռնոգորիայի համաձայնութիւնն առնել արտաքին քաղաքականու-

թեան գործերում։ Սերբիան, ասաց մինիստրը, խիստ շատ է զբաղվում Չերնօգորիայի ներքին գործերով։ Կառավարութիւնը կաշխատէ երկու երկիրների բարի յարաբերութիւնները վերականգնել։ Յարաբերութիւնները դէպի Բօլգարիան ընդհանրապէս լաւ են և կառավարութիւնը աշխատում է աւելի եւ նպաստաւոր բնաւորութիւն տալ նրանց։ Դէպքերը Թիւրքիայում նոր հիմքերի վրա են դնում սերբիական և բօլգարական ազգային տէնդէնցիաները։ Սերբիան հաւատարիմ կը մնայ ամէն տեսակ միջոցներ ձեռք առնելու սկզբունքին, որոնք կարող են բարւոքել սերբերի դրութիւնը Մակեդօնիայում և Հին-Սերբիայում։ Մինիստրի բացատրութիւններից յետոյ սկուպշչինան ընդունեց արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւջէտը։

ՍԱՄԱՐԱ։ Նօվօուզենեան գաւառում հաշւում են մօտ 60,000 սէսեատին փչացած ցանքսեր։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ։ Հասարակական ճաշին արքայական պալատում Թագաւորը գերմաներէն լեզուով ողջունեց Վիլհէլմ կայսրին և կայսրուհուն հետևեալ խօսքերով. «Ձերդ մեծութիւնը,—ասաց Թագաւորը,—օտար չէ Շվէդիայում։ Շվէդական ժողովուրդը ողջունում է յանձին ձեր մեծութեան բարեկամ ազգակից ժողովրդի պետին։ Ձեր այցելութիւնը կը նպաստէ Շվէդիայի և Գերմանիայի կապերի աւելի եւ սերտ ամրանալուն։ Ինձ ցոյց տրված փառահեղ ընդունելութիւնը Բերլինում չի ջնջվի մեր յիշողութիւնից։ Թող բարի սրտագին յարաբերութիւնները մեր տների և ժողովուրդների միջև անփոփոխման, թող խորանան և զարգանան։ Հաւատացած, որ այդ այդպէս կը լինի, բարձրացնում եմ բաժակ կայսրի և կայսրուհու և գերմանական կայսրութեան բարգաւաճման համար»։ Կայսրը շնորհակալութիւն յայտնեց ջերմագին ողջոյնի խօսքերի և փառաւոր ընդունելութեան համար, որ ցոյց տուեցին Թագաւորը և Թագուհին ու Ստօկհօլմ քաղաքը։ Ապա կայսրն ասաց. «Ինձ և կայսրուհուն չափազանց ախորժելի է մի քանի օրեր անցկացնել մեր Թանգագին ազգակից, բարեկամ ժողովրդի շրջանում։ Կենդանի արձագանք է գտնում իմ սրտում այն, որ արիւնակցական բարեկամական կապերը միացնում են մեր ժողովուրդներին։ Հաստատ հաւատ ունեմ, որ այդ գեղեցիկ յարաբերութիւնները այդպէս էլ կը մնան առ միշտ և որ մեր ժողովուրդները, արտաքին և ներքին խաղաղութեան պաշտպանութեան տակ, կընթանան սերտ միութեան և կենդանի փոխանակութեան ճանապարհով և կաշխատեն մեծ կուլտուրական խնդիրները իրագործելու համար։ Թող այս գեղեցիկ երկիրը, այդ շնորհալի փառաւոր ժողովուրդը ընդ առաջ գնայ իր գեղեցիկ ապագային և իրագործված տեսնէ իր կատարելապէս արդարացի սպասելիքները, որովհետև երկիրը պարգեւատրված է հոգեւոր և նիւթական հարուստ գանձերով։ Բարձրացնում եմ բաժակը նորին մեծութիւնների, արքայական տան և ամբողջ շվէդական ժողովրդի կենացը»։

ԼՕՆԴՕՆ։ Երկարատեւ հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց ռուսաց ընդհանուր հիւպատոս բարօն Ունգէրն-Շտէրնբէրգ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Այսօր Գատչինեան պալատում Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնայի անուանակոչութեան օրվայ առիթով մաղթանք կատարվեց, որին ներկայ էին Մեծ Իշխանները և Իշխանուհիները և շքախմբի անդամները։ Մաղթանքից յետոյ շնորհաւորութիւններ մատուցվեցին Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնային։ Մայրաքաղաքի բոլոր եկեղեցիներում նոյնպէս հանդիսաւոր մաղթանքներ կատարվեցին։ Մայրաքաղաքը զարդարված էր դրօշակներով և երեկոյեան լուսավառված էր։

Պետերբուրգի գործակալութիւնը զանազան քաղաքներից հեռագիրներ է ստացել, որ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնայի անուանակոչութեան օրվայ առիթով հանդիսաւոր մաղթանքներ են կատարվել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 Թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՑԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի ներքին և ներւրդային։

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Գ. Ե. ԳՈՒՐԴԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւնն ամեն օր

Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12

Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7

Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.

(ե. հ. շ.) 100—92

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿԻ

ՀԱՅՈՑ ԾԽԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

հարկաւոր է

ԱՒԱԳ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

17 դաս շաբաթական (15 դաս ռուսաց լեզու և 2 դաս աշխարհագրութիւն)։ Ցանկալի է ինստիտուտաւարտ։ Պայմանների համար դիմել հոգաբարձու Գ. Սուքիասեանցին։

(օ. մ.) (ապ.) 6—3

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Ընդունում է

Ներքին եւ ջղային

հիւանդութիւն ունեցողներին

Պեատիգորսկում, Վերխի բուլվար № 14, տ. իշխ. Գիրէի. Пятигорскъ, Верхній бульваръ, д. кн. Гирей. 30—28

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ

ՅՈՎՍԷՓ

Մելիք-Ջհանեանցի

Церковная ул. д. № 11. (близъ памятника Воронцова)

Ընդունվում են աշակերտներ գիշերօթիկ և երթեւեկ և պատրաստում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։ Աւանդվում են ռուս, հայ, գերման, լատին և ֆրանսիական լեզուներ։ Այդտեղ կազմակերպված են և խմբական պարապմունքներ միջնակարգ դպրոցների բարձր դասարաններ մտնել ցանկացողների համար։ Առարկաներ աւանդելու համար հրաւիրված են մասնագէտ ուսուցիչներ։ Ի միջի այլոց աւանդվում է և իտալերէն։

(օ. մ.) 20—8

ՆՈՒԽՈՒ

«Մարիամեան» երկսեռ դպրոցների համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ա) Մի աւագ ուսուցիչ, փորձված և մանկավարժական հմտութեամբ. 18 դասով, տարեկան ռոճիկ 800 րուբլ.։

բ) Ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ հայոց և ռուսաց լեզուների, ձայնագրութեան և այլ առարկաների համար։

Ցանկացողները պայմանների մասին կարող են դիմել հոգաբարձութեանս։ Մեր հասցէն՝ Нуха, попечительство арм. церк. приход. школъ,

(հ.) 2—2

ԴԶԼԱՐԻ ՀԱՅՈՑ ԵՐԿԴԱՍԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ 1908—9

ուսումնական տարում

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

մի աւագ ուսուցիչ, որը աւագութեան և շաբաթական 20 դասի համար ստանալու է ընդամենը 1000 ր., նաև չորս փորձառու ուսուցիչ-ուսուցչուհի—հայոց և ռուսաց լեզուից, Թւաբանութիւնից, բնական պատմութիւնից և աշխարհագրութիւնից։ Դասագինը 30-ական րուբլի է։ Դիմողները պէտք է ունենան առնուազն հայոց կամ պետական միջնակարգ դպրոցների աւարտման վկայական։ Ցանկալի է, որ Թւաբանութեան և բնախօսութեան ուսուցիչը լինի մասնագէտ գիւղատնտես, որպէսզի բարձր դասարաններում կարողանայ տեսականապէս և փորձնականապէս աւանդել այգեգործութիւն և գինեգործութիւն. այդ դէպքում՝ բացի դասերի համար յատկացրած ռոճիկից՝ կը ստանայ նաև 250 րուբլի։

(հ. շ. ե.) 3—3

ՄԵԼԻՏՕՊՕԼԻ

Ս. Աւետման եկեղեցու համար հարկաւոր է

ՄԻ ՔԱՀԱՆԱՅ

Միջնակարգ դպրոց աւարտած

Գերադասելի է համալսարանաւարտը։ Պայմանների մասին դիմել՝ Мелитополь, Тавр. губ., Контору С. С. Мадиньянцу.

(ապ.) 1—1

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻ

Քաղաքային տարրական օրիորդաց և տղայոց դպրոցների համար հարկաւոր է

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

12 դասով։ Դասագինն 30 ր.։

Պահանջվում է եւրոպական ձայնագրութեան մասնագիտական պատրաստութիւն ունեցող անձնաւորութիւն։

Խնդիրներն ընդունվում են մինչև օգոստոսի 15-ը։

Դիմել՝ Александрополь, Думск. училищ. комиссій.

(ապ.) 3—1

ԲԱԳՒԻ ՀԱՅՈՑ ԿՈՒԼՏՈՒՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀՈՂԱՅԻՆ ՍԵԿՑԻԱՆ

յայտնում է, որ բացել է բաժանորդագրութիւն իր կազմած

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՔԱՐՏԷԶԻ,

որտեղ ցուցադրված կը լինեն Անդրկովկասում հայ ազգաբնակութեան բնական վայրերը։

Քարտէզի մասշտաբը—1 դիւյմը 20 վերստ։

Բաժանորդագրութեան ժամանակ ամեն մի հատը կարժենայ 5 ր. Լոյս տեսնելուց՝ քարտէզի գինը բաւականաչափ կը բարձրանայ։

Քարտէզը պատրաստ կը լինի հոկտեմբեր ամսին։ Բաժանորդ կարելի է գրվել կամ Միութեան գաւառական բաժանմունքներում, կամ Թէ ուղղակի դիմելով՝ Баку, Б. А. Культурному Союзу, Красноводская у., д. И. Д. Адамова.

(9, 24) 5—2

ԹԻՖԼԻՍԻ 1, 2 և 4-րդ ԻԳԱԿԱՆ ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

սրանով յայտարարում է,

որ բոլոր վերոյիշեալ գիմնազիաներում եկող ուսումնարանական տարվանից բարձրացվում է ուսման վճարը տարին 10 րուբլով բոլոր դասարաններում, բացի VIII-ից։ Ուսափ գիմնազիայի աշակերտուհիները, սկսեալ այբուբենական դասարանից մինչև III դասարանը պէտք է վճարեն 75 րուբլի, IV դասարանից սկսած մինչև VII-ի աշակերտուհիները պէտք է վճարեն 85 րուբլի, իսկ VIII դաս. աշակերտուհիները 100 րուբլի տարին։

Նոր մտնող աշակերտուհիները պէտք է մուծնեն ուսման վճարը վերոյիշեալ չափով 1908 Թ. սեպտեմբերի 1-ից, իսկ արդէն գիմնազիաներում սովորողները՝ 1909 Թ. յունվարի 1-ից։

(յուն. 17, 18 և օգ. 15) 3—2

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Գնացքների ամառնային երթեւեկութիւն

Ժամերը ճաւած են Պետերբուրգի ժամանակով, իսկ փակագծերի միջինը՝ Թիֆլիսի ժամանակով)

	ԱՐԱԳ	ԱՐԱԳԸՆԹԱՑ	ՊՕՍՏԱՏԱՐ	ՄԱՐԴԱՏԱՐ	ԱՊՐ.-ՄԱՐԴԱՏ.
Բագուից դուրս գալը . .	—	4 ժ. 10 ր. ցեր.	11 ժ. 8 ր. առ.	5 ժ. 24 ր. առ.	—
Թիֆլիս հասնելը	—	8 ժ. 30 ր. առ.	5 ժ. 59 ր. առ.	10 ժ. 52 ր. երեկ.	—
Թիֆլիսից դուրս գալը .	(9 ժ. 3 ր. երեկ.)	—	(7 ժ. 47 ր. առ.)	(12 ժ. 28 ր. գիշ.)	—
Բաթում հասնելը	7 ժ. 14 ր. առ.	—	8 ժ. 40 ր. երեկ.	12 ժ. 36 ր. ցեր.	—
Բաթումից դուրս գալը.	11 ժ. երեկ.	—	7 ժ. 1 ր. առ.	5 ժ. 57 ր. երեկ.	—
Թիֆլիս հասնելը.	9 ժ. 44 ր. առ.	—	8 ժ. 38 ր. երեկ.	7 ժ. 22 ր. առ.	—
Թիֆլիսից դուրս գալը.	—	(11 ժ. 21 ր. գիշ.)	(10 ժ. 36. ր. երեկ)	(8 ժ. 58 ր. առ.)	—
Բագու հասնելը. . . .	—	1 ժ. 35 ր. ցեր.	4 ժ. 45 ր. ցեր.	12 ժ. 57 ր. գիշ.	—
Ջուլֆայից դուրս գալը.	—	—	5 ժ. առ.	—	—
Երևանից դուրս գալը .	—	—	—	—	9 ժ. 27 ր. երեկ.
Ալէքսանդրօպօլից դուրս գալը.	—	—	7 ժ. 59 ր. երեկ.	—	5 ժ. 30 ր. առ.
Թիֆլիս հասնելը. . . .	—	—	5 ժ. 28 ր. առ.	—	3 ժ. 30 ր. ցեր.
Թիֆլիսից դուրս գալը. .	—	—	(12 ժ. 53 ր. գիշ.)	—	(11 ժ. 48 ր. առ.)
Ալէքսանդրօպօլ հասնելը.	—	—	10 ժ. 21 ր. առ.	—	9 ժ. 53 ր. երեկ.
Ջուլֆա հասնելը. . . .	—	—	11 ժ. 47 ր. գիշ.	—	—
Ալէքսանդրօպօլից դուրս գալը.	—	—	10 ժ. 50 ր. առ.	—	10 ժ. 15 ր. երեկ.
Կարս հասնելը.	—	—	2 ժ. 9 ր. ցեր.	—	1 ժ. 49 ր. գիշ.

Դիլիջանի դպրոցի համար հարկաւոր են

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

ՀԱՒ

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐ

24 դասով և 400 ր. վարձով։ Դիմել՝ Делижанъ, Вагану Матиняну.

(օ. մ.) 3—3

Լոյս տեսաւ

„ՏԱՍՆ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐ“

Աշխատ. Գեորգ քահանայ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

ԳԻՆՆ Է 30 ԿՕՊ.

Դիմել Թիֆլիսի, Բագուի, Կարսի և Ալէքսանդրօպօլի գրավաճառներին։

5—4

ԺԱՄԱՑՈՅՑ KAVALIER

Ընդառաջելով գնողների ցանկութեան՝ ունենալ ճիշտ և իսկական ժամացոյց էժան գնով, մենք վճռեցինք տալ 3 ր. 95 կ.-ով ողջամարդկանց բաց տափակ ժամացոյց «KAVALIER», վերջին կատարելագործութիւններով ժամացոյցային մեխանիզմի մէջ։ Կորպուսը փայլուն մուգ-կապոյտ գոյնի է։ Ցիֆերբլատը մետաղական ոսկեզօծված կամ արծաթազօծված։ Սլաքների ուղղութիւնը՝ գլխի վրա։ Ընթացքը՝ խնամքով ստուգված, որի մասին տրվում է երաշխաւորութիւն։

Պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պահանջը ստանալուց յետոյ։

Առաքման համար վերցվում է գնողներից	Եւրոպական Ռուսաստան	50 կօպ.
	իսկ Ասիական »	75 կօպ.

Պատուէրներն ուղարկել՝ Торговому дому

Московскій Центральный Складъ Часовъ.

Москва, д. Виноградова № 126.

Յ. Գ.—Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ձրի տրվում է ժամացոյցի շղթայ տղամարդի կամ կնոջ։

(հ. կ.) 30—1

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

Լիակատար բժշկութիւն ՍԻՖԻԼԻՍԻ և նրա հետեւանքների

Ի. Ավրախօվի ԵՂԱՆԱԿՈՎ.

Որպէս բժշկվել սիֆիլիսից բոլոր շրջաններում և ձևերում նրա հետեւանքներից, այսինքն կաթուածներ, տաբէս, ոսկրացաւ, բծեր, վէրքեր և այլն, նոյնպէս խլացաւ և էկզէմա։

Բժշկութիւն առանց սնդիկի և եօդի անվնաս բուսական բալզամով։

Կատարեալ բժշկութիւն 2—4 շաբաթում առանց վերադարձների։ Բրօշիւրը ուղարկվում է երեք 7 կօպէկանոց մարկաներ ուղարկելուց։ Շատ կան նոտարով վաւերացրած շնորհակալութիւններ և բժիշկների վկայականներ։

Հեղինակի մօտ կարելի է ստանալ ձրի՝ С.-Петербургъ, Колокольная ул., №1 1, собств. домъ.

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ԲԱԼԶԱՄ ծախվում է միմիայն Դ. ԱՎՐԱԽՕՎԻ մօտ СПБ. Колокольная ул., № 11,

ՍԻՖԻԼԻՍԻ

(հ. կ.)

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ

ԿՕՇԿԵՂԷՆ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.

Ամեն տեսակ մօդային ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի մագազիններում։

ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО

С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Իսկականը այս կլէյմօն ունի իր վրա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ	ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ	ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ	ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ	ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ	ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ	ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ	ԿԱԶԱՆՈՒՄ	ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ

Նիժէգօրօդեան տօնավաճառում

Իրբիտեան տօնավաճառում

ԳՈՒՄԱՐՈՎ ՎԱՃԱՌՔԸ

կատարում է

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՅՇԵԼԼԵՐ“

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ

ԱՅԴՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ Ռուս-ամերիկական ռետին. մանուֆակտուրային ընկերութեան

Կրեմ եւ Ապրետուրա կօշկեղէնի համար

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.

(հ. կ.) 100—45

Типографія „Экономія“ Ав. Мугдусіакопова съ С-ми.

Большая Ванкская ул. № 3.